

Mevduat Kabul Eden Kurumlar

1. Bankalar

Bankalar mevduat kabul eden en büyük finansal kurumlardır. Geleneksel anlamda ticari bankalar işletmelere çalışma sermayesi sağlamak amacıyla ticari ve bireysel mevduat toplarlar. Günümüzde ise bankaların işlemleri ve hizmetleri çeşitlenerek çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Bankacılık hizmetleri (a) bireysel bankacılık, (b) kurumsal bankacılık ve (c) global bankacılık hizmetleri olarak 3 grupta incelenebilir. Bireysel bankacılık, müşteri kredileri, aracılık hizmetleri, kredi kartı hizmetleri, ev kredisi, araba kredisi gibi bireysel bankacılık hizmetlerini kapsamaktadır. Kurumsal bankacılık, ticari gayrimenkulün finansmanı, leasing (kiralama) ve faktoring gibi kurumlar için finansal çözümler üretmeye dönük hizmetler sunmaktadır. Global bankacılık hizmetleri ise, uluslararası sermaye piyasası ve döviz kuru işlemleri, yurtdışı kurumsal finansman hizmetleri gibi tüm dünyada geçerli bankacılık hizmetlerinin verilmesine odaklanır.

1.1. Bankacılığın Gelişim Süreci

Eski Yunan ve Roma'da "masa, tezgâh" anlamına gelen "banco" kelimesinden gelmekte olan bankacılığın kökeni 12. yy.da tapınak şövalyelerine kadar uzanmaktadır. İtalya'da önlere masa koyarak para ticareti yapan bu kişilere banker adı verilmekteydi. Bankerler para değiştirerek işe başlamışlar, daha sonra mevduat kabulü, kredi alımı ve poliçe işlemleri gibi faaliyetlerle işe devam etmişlerdir. Modern bankacılık ise Avrupa'da ticari işlemlerin gelişmesi sonucu, 1157'de Venedik Bankası'nın kurulması ile başlamıştır. Sömürgeciliğin yaygınlaşması ile Dutch East India şirketi ve Amsterdam Borsası'nın kuruluşu ticari işlemlere ivme kazandırmıştır. 1408'de Genova Bankası kurulmuş, 1694 yılında ise Bank of England, İngiltere Merkez Bankası faaliyete geçmiştir. 1720 yılında Avrupa'da bankacılık krizlerinin yarattığı etkiler 1791 yılında Amerika'da ilk defa banka kurulmasının önünü açmıştır. 1800lü yıllarda Amerikan Sivil Savaşı'nın finanse edilmesi için Abraham Lincoln öncülüğünde çıkarılan kâğıtlar ve finansal sistemin zayıflaması 1929 yılındaki büyük Wall Street krizini tetiklemiştir. 1929 krizi Amerika'da 9000 bankanın kapanmasına neden olmuştur. 1933 yılında Başkan Roosevelt tarafından doların altına çevrilebilirliği kısıtlanmış ve Amerikan vatandaşlarının altın ve altın sertifikalarına yatırım yapmaları yasaklanmıştır. Başkan Nixon ise doğrudan doların altına çevrilebilirliğini yasaklayarak, 1971 yılında doların diğer kurlarla birlikte hareket etmesini sağlamıştır. 1986 yılında oluşan ve "büyük patlama" olarak nitelendirilen Londra finansal piyasalarının serbestleşmesi hareketi ile global bankacılığın önü açılmıştır. Daha sonra 2008 yılında meydana gelen finansal kriz Washington'un çöküşü ile dünya bankacılık sistemini sürüncemede bırakmıştır. Bankacılık sistemi, Basel 1, 2 ve 3 standartları ile daha güvenilir ve risksiz hale getirilmeye çalışılsa bile şu anda sistemin nereye gideceği merak konusudur. Özellikle Amerika'nın 2011 itibarıyla kredi notunun düşürülmesi bu kuralların finansal sistem açısından yeterli olmadığını düşündürmektedir.

1.2. Türk Bankacılık Sistemine Kronolojik Bakış

Türk bankacılığının tarihsel gelişimini yedi dönemde incelemek mümkündür:

- Osmanlı dönemi (1847-1923),
- Ulusal bankalar dönemi (1923-1932),
- Kamu bankaları dönemi (1933-1944),
- Özel bankalar dönemi (1945-1960),
- Planlı dönem (1960-1980),
- Serbestleşme ve dışa açılma dönemi (1981-2001) ve
- Yeniden yapılandırma dönemi (2002-....)

1.2.1. Osmanlı Döneminde Bankacılık

1840 Kaime'nin basılması (Bütçe açıkları)
1847 İlk bankanın kurulması (İstanbul Bankası)
1856 Osmanlı Bankası
1863 Para basma ayrıcalığının verilmesi
1863 Memleket (Menafi) Sandıkları
1888 Ziraat Bankasının kurulması
1875 Osmanlı imparatorluğunun borçlarını ödeyememesi
1881 Duyun-u Umumiye
1881 Yılından sonra yabancı bankaların kurulmasında artış
1908 II. Meşrutiyet

1.2.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

1923 İzmir İktisat Kongresi
1924 Ziraat Bankası A.Ş. (sermaye artırımı)
1924 Türkiye İş Bankası
1925 Türkiye Sanayi Maadin Bankası
1932 Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası
1933 Sümerbank'a devir
1927 Emlak ve Eytam Bankası
1946 Emlak ve Kredi Bankası
1930 TCMB (15 Mil. TL)

1.2.3. Özel Amaçlı Devlet Bankalarının Kurulduğu Dönem (1933-1944)

1933 Sümerbank
1933 Belediyeler Bankası
1935 Etibank
1937 Denizbank
1938 Halk Bankası ve Halk Sandıkları

1.2.4. Özel Bankaların Geliştiği Dönem (1945–1959)

1944 Yapı ve Kredi Bankası
1946 Garanti Bankası
1948 Akbank
1955 Pamukbank
1950 Türkiye Sınaî ve Kalkınma Bankası (İlk Kalkınma Bankası)
1958 Türkiye Bankalar Birliği'nin Kurulması

1.2.5. Planlı Dönem (1960–1980)

- Kalkınma ve Ticaret Bankalarının kuruluşu.
Kalkınma Bankaları:
- 1962 T.C. Turizm Bankası
- 1963 Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası
- 1964 Devlet Yatırım Bankası (1987 TİKB)
- 1968 Türkiye Maden Bankası
- 1976 Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
- Ticaret Bankaları:
- 1964 Amerikan Türk Dış Ticaret Bankası
- 1970 TDTB - Dışbank
- 1977 Arap Türk Bankası
-

1.2.6. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980–2001)

1982 Sermaye Piyasası Kanununun kabulü

1986 İMKB'nin faaliyete geçmesi

1.2.7. Yeniden Yapılanma Dönemi (2002-....)

2002 Güçlü ekonomiye geçiş programının uygulanması

1.3. 1980 Sonrası Türk Bankacılık Sisteminin Gelişimi ve Takip Eden Finansal Krizler

Faiz ve bankacılık faaliyetleri dinen sakıncalı bulunduğu için Osmanlı döneminde gelişmemiştir. Ancak daha sonra imparatorluğunun borçlarını ödeyememesi ve yabancıların tekelinde kurulan bankalar ile tanışılması neticesinde Cumhuriyet sonrası devlet eliyle kurulan bankalar sınırlı faaliyetlerle ayakta kalabilmiştir. 1960 sonrasında ekonomik büyümeye katkı sağlayan Kalkınma Bankaları kurulmaya başlanmıştır; ancak Türkiye'de gerçek anlamda bankacılık faaliyetleri ve sermaye piyasası faaliyetleri 1980 yılında başlamıştır. İç pazara yönelik üretimin yapıldığı ithal ikameci sanayileşme stratejisi bu dönemde nihayet terk edilerek, piyasa ekonomisine dayalı, dışa açılmayı ve dış satıma yönelik üretimi esas alan bir kalkınma politikası benimsenmiştir.

1985 yılında 3182 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir; uluslararası denetim ve gözetim sistemi ile uluslararası bankacılık standartları sisteme tanıtılmış, tek düzen hesap planı uygulaması getirilmiş, bilançolar dış denetime tabi tutulmuş, mevduat sigorta fonu kurulmuş ve donuk kredilere daha gerçekçi karşılık uygulanması getirilmiştir. İnterbank piyasası kurulmuştur. Türkiye'de yerleşik kişilere döviz tutma ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. Merkez Bankası, 1987 yılında açık piyasa işlemlerine başlamıştır. 1988 yılında döviz piyasası kurulmuştur. 1989 yılında döviz işlemleri ve sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır. 1990 yılında TL'nin konvertibilitesi ilan edilmiştir. Yurtdışında yerleşik kişilere Türkiye'de menkul kıymet yatırımı yapma, TL ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. 1990 yılında, Merkez Bankası öngörülebilirliğin artması ve mali piyasalardaki belirsizliklerin azaltılmasına

yönelik olarak para programını tanıtmış ve uygulamasını başlatmıştır. 1992 yılında, elektronik fon transfer sistemine işlerlik kazandırılmıştır.

Döviz işlemlerinde ve sermaye hareketlerinde serbestleşmeye gidilmesi sonucu yurtdışından borçlanma ile sağlanan fonlar bankalar için mevduat yanında önemi artan bir kaynak haline gelmiştir. 1990'lı yıllarda, döviz tevdiat hesaplarında toplanan mevduatın toplam mevduata oranı büyük ölçüde artmıştır. Bu artışın en önemli nedeni, yaşanan “sürekli yüksek-enflasyon” ortamının bir sonucu olarak ortaya çıkan “yerli paranın yabancı paralarla ikamesi” olgusu olmuştur.

Bu dönemde, toptancı bankacılık yapan az şubeli küçük ve orta ölçekteki banka sayısı artmış, büyük ölçekteki özel bankaların pazar paylarında ise gerilemeler olmuştur. Türk bankaları, yurtdışında banka kurarak veya şube açarak dışa açılmaya başlamışlardır. Toptancı bankalar, büyük ölçüde dış ticaretin finansmanının sağlanması, leasing, factoring, forfaiting, menkul kıymet ihracında aracılık ve kısa vadeli kredi işlemlerine ağırlık vermişler ve uluslararası mali piyasalardan finansmanı arttırmışlardır.

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de yüksek düzeylerde kamu sektörü finansman açıklarının yaşanması sonucu, özellikle 1989 yılından sonra ekonomide “yüksek faiz, yüksek enflasyon” dönemine girilmiştir. Hızla büyüyen bütçe açıklarının bir bölümünün Merkez Bankası finansmanı ile karşılanması enflasyon üzerinde baskı yaratırken, önemli bir bölümünün de iç borçlanma yoluyla karşılanması mali kaynaklara olan kamu talebinin artmasına neden olmuştur. Makro ekonomide kaybolan disiplin finansal sektörün faaliyetine ve denetimine de yansımıştır.

1994 yılı finansal sektör ve bankalar açısından risklerin büyük ölçüde zarara dönüştüğü bir yıl olmuştur. Kamu açığındaki büyümeye rağmen genişleyici politika uygulamasının sürdürüldüğü bir ortamda faiz oranlarının düşürülmesi yönündeki rasyonel olmayan ısrarcı yaklaşım nedeniyle finansal sektörde tansiyon yükselmiştir. Piyasalar tarafından gönderilen sinyallere rağmen, parasal genişleme ve finansal araçlara getirilen ek/yeni vergi gerek yurtiçi gerekse yurtdışı yatırımcıların TL cinsinden araçlardan kaçmalarına neden olmuştur. Faiz oranları rekor seviyelere yükselmiş, TL yabancı paralar karşısında değer kaybetmiş, finansal sistem küçülmüştür. 1994 yılında bankacılık sisteminin toplam aktifleri 68.6 milyar dolardan 51.6 milyar dolara, öz kaynakları ise 6.6 milyar dolardan 4.3 milyar dolara küçülmüştür.

1995 yılından sonra ekonomideki hızlı toparlanma tüm sektörleri olduğu gibi bankacılık sisteminin büyümesini olumlu yönde etkilemiştir. Yüksek reel faizler TL cinsinden yatırım araçlarını cazip hale getirmiş, para ikamesi yavaşlamış, ancak tersine dönmemiştir. Kapanan döviz pozisyonları yeniden açılmış, daha yüksek maliyetli olmakla birlikte yurtdışı borçlanma başlamıştır. Bununla birlikte yatırımcıların talebi çok kısa vadeli araçlara yoğunlaşmıştır. Yurtdışından sağlanan borçlanmaya vergi getirilmiş, TL ve yabancı borçlanma üzerindeki parasal yükler arttırılmıştır. Bu gelişmeler repo ve vadeli döviz işlemlerinin hızla büyümesine neden olmuştur. Bankacılık sektöründe vadesiz mevduat ve vadeli mevduatın büyük bölümü günlük vadeli ve çok yüksek faizli repoya yönelmiştir. Gayri nakdi krediler üzerinden açık pozisyonlar büyümüş, kaynakların bir bölümü kıyı bankalarına yönelmiştir.

1998 yılının ikinci yarısından itibaren IMF ile bir “izleme anlaşması” imzalanmıştır. Anlaşmada, temel makro sorunlara çözüm getirileceği, mali sektörde denetime yönelik düzenlemelerin arttırılacağı ve vergi taslağının yasalaşacağı belirtilmiştir. Yurtiçi bankalar yeni getirilen yükümlülükler uymak üzere açık pozisyonlarının kapatılması çabası içine girmişlerdir. Sermaye gelirlerinin vergilendirilmesi ile ilgili değişiklik, geçici vergi uygulaması ve bankalararası işlemlere getirilen stopaj mali piyasalar açısından çok ciddi bir şok olarak algılanmıştır. Yabancı yatırımcıların, Rusya’da yaşanan krizin de etkisiyle, mali piyasaların dışına çıkmaya başladığı bir ortamda yurtiçi yatırımcılar artan risk karşısında tercihlerini değiştirmeye başlamışlardır. Bir yandan piyasaları daraltan uygulamalar hayata geçirilirken diğer yandan erken seçim açıklamaları ve kamunun kaynak talebinin artacağı yönünde seçim ekonomisi uygulamalarına ilişkin belirtiler nedeniyle arz talep dengesinin bozulmaya başladığı bir döneme girilmiştir. Bekleyişlerin değişmesi ile faiz oranları hızla yükselmiştir. Bu durum finansal sistemi kısa bir aradan sonra, yeniden son derece istikrarsız ve yüksek riskli bir ortama sokmuştur.

Rusya kriziyle bağlantılı olarak 1998 yılının ikinci yarısından itibaren görülen sermaye çıkışı, Adapazarı ve Düzce Depremleri, erken genel seçim ve hükümet değişimi gibi faktörler, bu daralmada etkili olmuştur.

Bankalar Kanunu’nda değişiklikler öngören tasarı Haziran ayında, vergi kanunlarında değişiklik öngören tasarı ise Ağustos ayında yasalaşmıştır. Bankalar Kanunu’nda değişiklikler yapılmış, idari ve mali açıdan bağımsız bir bankacılık gözetim ve denetim kurumunun kurulması, kredi tanımının iştirakleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi, dolaylı kredi öz kaynak ilişkisinin daraltılması, konsolide bazda denetimin getirilmesi, risk yönetiminin düzenlenmesi, sorunlu bankaların mali yapılarının güçlendirilmesi ve bu bankaların faaliyetlerine müdahale yöntemlerinin düzenlenmesidir. Ayrıca, karşılık kararnameyi değiştirilmiş, sermaye yeterliliğinin ve döviz pozisyonunun hesaplanmasında konsolide bazda uygulamaya geçilmiştir. Yapılan değişiklikler ile bankacılık mevzuatı Basel Komitesi’nin tavsiyelerine, Avrupa Birliği direktiflerine ve uluslararası düzenlemelere yaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Mevduat bankalarından beş tanesinin (Egebank, Esbank, Yaşarbank, Interbank ve Yurtbank) yönetimi tasarruf mevduat sigorta sistemine devredilmiş, yatırım ve kalkınma bankaları grubunda yer alan bir bankanın (Birleşik Yatırım Bankası) ise faaliyetine son verilmiştir.

Bahsedilen tüm düzenlemeler, Hükümet ile Uluslararası Para Fonu arasında imzalanan “Stand-by” anlaşmasının, önceki anlaşmalardan farklı olarak, ön koşulları olarak yer almışlardır.

Aralık 1999’da, bu yapılan düzenlemelerin ön koşul olduğu “Dezenflasyon Programı” kabul edilerek, 2000 yılı başından itibaren etkin bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Programın altyapısı olarak kabul edilen çok sayıda düzenlemenin 1999 yılının ikinci yarısında yasalaşmış olması, programa siyasi destek olduğunu göstermiştir. Programın ön koşullarının yerine getirilmesi ve programın etkin bir şekilde yürürlüğe konulması, ekonomik birimler arasında olumlu karşılanmıştır. Faizler ve enflasyon düşmüş, yurtdışından sermaye girişi hızlanmış ve iç talep genişlemeye başlamıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak dış ticaret açığı ve cari işlemler açığı da büyümüştür. Yılın ikinci yarısında genel olarak yapısal uyum düzenlemelerinin gecikmesi, enflasyonun beklendiği kadar hızla gerilememesi, kamu mal ve hizmetlerine enflasyon artışı kadar zam yapılması, iç talebin alınan ek önlemlere rağmen kontrol

altına alınamaması sonucu, yılsonuna doğru ekonomik görünüm bozulmaya başlamış ve Kasım 2000'de bankacılık sektörü ciddi bir sarsıntı geçirmiştir. Dezenflasyon Programının kur riskini artırmayı teşvik eden yapısı, gerileyen enflasyon ve faiz oranları paralelinde bankaların likidite risklerini artırmaları, ayrıca ekonomik faaliyetin canlanmasıyla beraber kredi riskinin de yükselmiş olması sonucu, bankalar Kasım 2000 dalgalanmasında önemli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Bankaların denetiminde ve denetim sonuçlarının alınmasında etkinliğin artırılmasına yönelik düzenlemeler yanında, banka kurulması ve şube açma şartlarını ağırlaştıran düzenlemeler getirilmiş, özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankalar arasında rekabet eşitliğini bozan düzenlemeler kaldırılmıştır. Kredi tanımı Avrupa Birliği düzenlemelerine yaklaşmıştır. İlk defa büyük kredi tanımı getirilmiş, dolaylı kredi ilişkisi yeniden düzenlenmiş ve kredi öz kaynak ilişkisi daha da daraltılmıştır. Risk yönetimi ve konsolide bazda bilanço hazırlanmasını zorunlu hale getiren düzenlemeler Kanun'da ilk kez yer almıştır. Ortakların ve yöneticilerin şahsi sorumlulukları artırılmıştır. Mevzuata aykırı davranışlar nedeniyle ilk kez idari ceza sistemi getirilmiş, adli cezalar ise daha yüksek düzeylere çekilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun (TMSF), kurulmasına Haziran 1999'da çıkan 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ile karar verilmiş, bu iki kurum Ağustos 2000 tarihinde resmen göreve başlamıştır.

2000 yılında, Demirbank, Etibank, Bank Kapital, Kıbrıs Kredi Bankası ve Park Yatırım Bankasının Fon'a devredilmesiyle Fon'daki banka sayısı 11'e yükselmiştir.

2001 Şubat ayında Türkiye ekonomisinde finansal sistemden başlayan ve hızla reel kesime de yayılan bir kriz yaşanmıştır. Bankacılık sektörünün 2001 yılındaki toplam zararı, öz kaynaklarının % 77'sine ulaşmış, krizden sonra yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, "güçlü ekonomiye geçiş programı" uygulamaya konulmuştur.

Güçlü ekonomiye geçiş programı ile ekonomik performans iyileşmiştir. Yüksek oranlı ve istikrarlı bir büyüme sağlanmış, enflasyon oranı düşmüştür. Enflasyonla mücadelenin kurumsal altyapısı büyük ölçüde hazırlanmış; Merkez Bankası Kanununda yapılan değişikliklerle, Bankanın görevinin fiyat istikrarı olduğu açıkça tanımlanmış, Bankaya araç bağımsızlığı sağlanmış ve Para Politikası Kurulu oluşturulmuştur. Bütçe disiplini sağlanarak, dönem boyunca ortalama olarak GSMH'nin (1987 bazlı seri) % 5'i civarında faiz dışı fazla verilmiştir. Dış kaynak girişinin hızlanması ve risk priminin düşmesinin de etkisiyle, kamu borçlanmasının faiz oranı düşmüş, vade uzamıştır. Kamu kesiminin finansal varlıklar üzerindeki baskısı önemli ölçüde gerilemiştir. Tasarruf yetersizliğinden kaynaklanan cari işlemler açığı dönem boyunca yüksek seyretmiştir. Türkiye ekonomisindeki tasarruf yetersizliği, 2001 yılından önce kamu kesimi açıklarından kaynaklanmakta iken, 2002 yılından sonra özel kesim net tasarrufundaki gerilemeden dolayı büyümüştür. Özel kesim net tasarrufundaki gerileme, kamu kesimi net tasarrufundaki iyileşmeden yüksek olduğu için, cari işlemler açığı dönem içinde genişlemiştir. Bankacılık sistemi önemli bir yeniden yapılandırma süreci yaşamıştır. Özel bankalar 2001 Krizinden sonra önemli ölçüde kaybettikleri sermayelerini güçlendirmiştir. Bunu yapamayan bankalar birleşmiş veya TMSF'ye alınmıştır. Kamu bankaları yeniden yapılandırılmış, ortak bir yönetim altına alınmıştır. Kamu bankalarındaki görev zararları Devlet iç borçlanma senetleri karşılığı tasfiye edilerek, bankaların mali bünyeleri güçlendirilmiştir (Türkiye Bankalar Birliği, 2002).

Bankalarda risk yönetimi anlayışı, kamusal gözetim ve denetim otoritesinde risk bazlı denetim anlayışı güçlenmiştir. Kamusal gözetim ve denetim işlevi özerk bir yapıya kavuşturulmuştur. Bankaların faaliyetini düzenleyen mevzuat 2005 yılında yenilenerek, uluslararası genel kabul görmüş prensiplere ve uygulamalara önemli ölçüde yaklaştırılmıştır.

1.4. Bankacılık Sektörü Finansal Tablolarının Analizi

1.4.1. Bilanço Yapısı

Ana Varlıklar

- Nakit (Nakit hesaplar, muhabir banka hesapları, Merkez Bankası'nda tutulan rezervler)
- Menkul Değerler (Diğer finansal kurumlarda tutulan faiz getiren mevduatlar, repo, fonlar, DİBS ve diğer uzun vadeli senet ve tahviller, VDMKlar)
- Krediler (Teminatlı veya teminatsız ticari krediler, ev kredileri, tüketici kredileri)
- Diğer krediler (yerel veya yabancı ülkelerin finansal kurumlarına ve diğer ülkelere verilen krediler)
- Diğer varlıklar (finansal getiri sağlamayan fiziksel mallar, maddi olmayan duran varlıklar, şerefiye, haklar vs.)

Ana Borçlar

- Vadesiz ve vadeli mevduatlar
- Çek hesapları veya istenildiğinde çekilebilen hesaplar
- Para piyasası mevduat hesapları
- Diğer tasarruf hesapları
- Toptan ve perakende mevduat sertifikaları
- Eurodolar mevduatlar
- Satın alınan fonlar (Merkez Bankası'ndan alınan borçlar, satılan banka kabulleri, bankanın sahip olduğu holding tarafından çıkarılan ticari senetler, ikincil orta vadeli borç senetleri, ıskonto penceresi uygulamasıyla alınan krediler)
- Faiz yükü olmayan borçlar (vergi, temettü, konsolide şubelerdeki azınlık payları, tahakkuk eden borçlar)

Öz Sermaye

- İmtiyazlı hisse senetleri
- Adi hisse senetleri
- Alıkonulan kârlar

Aşağıda Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayımlanmış 2010 yılına ait konsolide bilanço kalemlerini izleyebilirsiniz:

Aktifler

(Milyon TL)

	Aralık 2010			% Dağ.	Aralık 2009			% Dağ.
	TP	YP	Toplam		TP	YP	Toplam	
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	29.539	30.120	59.660	6,2	29.360	20.224	49.584	6,2
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	9.551	2.530	12.081	1,3	8.863	1.492	10.355	1,3
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	7.953	2.530	10.483	1,1	6.703	1.489	8.192	1,0
Devlet Borçlanma Senetleri	5.999	913	6.912	0,7	4.925	749	5.674	0,7
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	9	0	9	0,0	33	0	33	0,0
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	1.795	1.350	3.145	0,3	1.730	732	2.462	0,3
Diğer Menkul Değerler	150	267	417	0,0	14	8	23	0,0
Gerçeğe Uyg.D.Farkı K/Z Yansı.O.Sın.FV	1.598	0	1.598	0,2	2.161	3	2.163	0,3
Devlet Borçlanma Senetleri	109	0	109	0,0	78	3	81	0,0
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Krediler	1.489	0	1.489	0,2	2.082	0	2.082	0,3
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Bankalar	11.386	21.232	32.617	3,4	7.105	32.840	39.946	5,0
Para Piyasalarından Alacaklar	12.414	0	12.414	1,3	12.025	1.012	13.037	1,6
Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	1.039	0	1.039	0,1	11.987	190	12.177	1,5
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	15	0	15	0,0	30	0	30	0,0
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	11.360	0	11.360	1,2	8	822	830	0,1
Sabilmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	170.944	27.812	198.756	20,7	124.753	26.006	150.759	18,9
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değ.	301	177	477	0,0	184	116	300	0,0
Devlet Borçlanma Senetleri	168.038	21.711	189.750	19,7	124.168	19.752	143.920	18,0
Diğer Menkul Değerler	2.605	5.924	8.529	0,9	401	6.139	6.540	0,8
Krediler ve Alacaklar	363.889	144.973	508.862	52,9	274.910	106.103	381.013	47,7
Krediler ve Alacaklar	361.009	144.940	505.949	52,6	271.796	106.010	377.806	47,3
Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kul. Kre.	3.379	4.482	7.861	0,8	2.299	2.348	4.647	0,6
Devlet Borçlanma Senetleri	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Diğer	357.630	140.459	498.088	51,8	269.497	103.662	373.158	46,7
Takipteki Krediler	18.588	289	18.877	2,0	20.354	317	20.671	2,6
Özel Karşılıklar (-)	15.708	256	15.964	1,7	17.240	223	17.464	2,2
Factoring Alacakları	269	152	420	0,0	165	34	199	0,0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	79.750	18.130	97.880	10,2	95.106	24.362	119.468	15,0
Devlet Borçlanma Senetleri	79.690	17.935	97.625	10,1	95.095	22.872	117.968	14,8
Diğer Menkul Değerler	60	195	255	0,0	10	1.489	1.500	0,2
İştirakler (Net)	1.267	119	1.386	0,1	1.233	236	1.469	0,2
Özkaynak Yönt. Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0	0,0	74	191	265	0,0
Konsolide Edilmeyenler	1.267	119	1.386	0,1	1.159	44	1.203	0,2
Mali İştirakler	572	119	691	0,1	457	44	502	0,1
Mali Olmayan İştirakler	695	0	695	0,1	702	0	702	0,1
Bağlı Ortaklıklar (Net)	9.981	3.571	13.552	1,4	8.028	2.915	10.943	1,4
Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	7.053	3.563	10.616	1,1	5.873	2.908	8.781	1,1
Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	2.929	8	2.937	0,3	2.155	8	2.162	0,3
Birlikte Kontrol Edil. Ortaklık.(İş ort.)(Net)	30	43	73	0,0	2	26	28	0,0
Özkaynak Yönt. Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Konsolide Edilmeyenler	30	43	73	0,0	2	26	28	0,0
Mali Ortaklıklar	25	43	68	0,0	0	26	26	0,0
Mali Olmayan Ortaklıklar	6	0	6	0,0	2	0	2	0,0
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	4	79	83	0,0	1	155	156	0,0
Finansal Kiralama Alacakları	3	82	85	0,0	0	164	164	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	2	0	2	0,0	0	0	0	0,0
Diğer	0	0	0	0,0	1	0	1	0,0
Kazanılmamış Gelirler (-)	1	3	4	0,0	0	9	9	0,0
Risikten Korunma Amaçlı Türev FV	262	15	277	0,0	328	20	348	0,0
Gerçeğe Uygun Değer Risk. Korun. Amaçlılar	74	0	74	0,0	160	5	165	0,0
Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	188	15	202	0,0	169	14	183	0,0
Yurtdışındaki Net Yat. Risk. Korun. Amaçlılar	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	9.950	11	9.962	1,0	10.013	12	10.025	1,3
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1.887	2	1.890	0,2	1.790	2	1.792	0,2
Serfiye	1.063	0	1.063	0,1	1.063	0	1.063	0,1
Diğer	824	2	827	0,1	727	2	729	0,1
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	33	0	33	0,0	21	0	21	0,0
Vergi Varlığı	2.112	0	2.112	0,2	2.046	0	2.046	0,3
Carli Vergi Varlığı	6	0	6	0,0	156	0	156	0,0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	2.106	0	2.106	0,2	1.890	0	1.890	0,2
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	441	0	441	0,0	355	0	355	0,0
Diğer Aktifler	6.699	2.678	9.377	1,0	5.329	1.660	6.989	0,9
Toplam Aktifler	710.409	251.467	961.876	100,0	581.434	217.099	798.533	100,0

Pasifler

(Milyon TL)

	Aralık 2010			%	Aralık 2009			%
	TP	YP	Toplam		TP	YP	Toplam	
Mevduat	427.826	187.066	614.891	63,9	323.090	174.168	507.258	61,5
Bankanın Dahil olduğu Risk Grubunun Mevduatı	14.884	8.218	23.102	2,4	8.548	8.146	16.694	2,1
Diğer	412.741	178.837	591.579	61,5	324.543	166.022	490.564	61,4
Alın Sabit Amaçlı Türev Finansal Borçlar	2.171	1.412	3.583	0,4	1.564	674	2.438	0,3
Alın Krediler	15.263	78.002	93.265	9,7	11.926	60.032	69.957	8,8
Para Piyasalarına Borçlar	45.827	11.779	57.607	6,0	52.513	8.773	61.287	7,7
Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0	0	219	219	0,0
İMKİ Takasbank Piyasasından Borçlar	64	0	64	0,0	23	0	23	0,0
Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	45.863	11.779	57.643	8,0	52.490	8.554	61.045	7,6
İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	1.586	1.566	3.151	0,3	103	0	103	0,0
Bonolar	1.441	0	1.441	0,1	51	0	51	0,0
Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Tahvil	154	1.566	1.710	0,2	52	0	52	0,0
Fonlar	8.887	703	7.500	0,8	8.093	239	8.333	0,8
Müstakriz Fonlar	243	703	946	0,1	230	239	519	0,1
Diğer	6.044	0	6.044	0,7	5.013	0	5.014	0,7
Muhtelif Borçlar	18.414	2.893	19.307	2,0	12.858	1.404	14.352	1,8
Diğer Yabancı Kaynaklar	6.363	2.937	9.300	1,0	5.154	1.773	6.927	0,9
Faktoring Borçları	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Kiralama İşlemlerinden Borçlar	99	25	124	0,0	43	53	96	0,0
Finansal Kiralama Borçları	124	26	160	0,0	53	57	109	0,0
Faaliyet Kiralama Borçları	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Diğer	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Etelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	25	1	26	0,0	10	4	14	0,0
Risken Kor. Amaç. Türev Finan. Borçlar	1.388	142	1.528	0,2	1.316	57	1.372	0,2
Geceğe uygun Değer Risk Konu Amaçlar	821	28	848	0,1	443	44	487	0,1
Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçları	765	114	879	0,1	872	13	885	0,1
Yurtdışındaki Net Yat. Risk. Korun. Amaçları	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Karşılıklar	13.028	808	13.832	1,4	12.348	803	13.151	1,6
Genel Karşılıklar	4.300	595	4.895	0,5	3.534	615	4.149	0,5
Yeniden Yapılanma Karşılığı	12	0	12	0,0	0	0	0	0,0
Çalışan Haktan Karşılığı	2.377	0	2.377	0,2	1.960	2	1.962	0,2
Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Diğer Karşılıklar	6.337	211	6.548	0,7	6.854	186	7.040	0,9
Vergi Borcu	2.741	10	2.751	0,3	2.456	17	2.472	0,3
Carli Vergi Borcu	2.668	10	2.668	0,3	2.309	17	2.379	0,3
Etelenmiş Vergi Borcu	83	0	83	0,0	96	0	96	0,0
Satış Amaç. El Tut. ve Dur. Faal. II.DV Borç.	0	3	4	0,0	0	2	2	0,0
Sermaye Benzeri Krediler	186	6.712	6.897	0,6	186	6.123	6.318	0,6
Özkaynaklar	128.138	951	129.087	13,4	105.744	723	108.467	13,3
Ödenmiş Sermaye	44.848	0	44.848	4,7	39.803	0	39.803	5,0
Sermaye Yedekleri	19.962	935	20.897	2,2	17.791	710	18.411	2,3
Hisse Senedi İhraç Primleri	3.143	0	3.143	0,3	3.148	0	3.148	0,4
Hisse Senedi İptal Karları	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Menkul Değerler Değerleme Farkları	7.896	1.065	8.961	0,9	4.772	748	5.520	0,7
Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	764	0	764	0,1	766	0	766	0,1
Maddi Olmayan Dur. Var. Yen. Değ. Farkları	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Yat. Amaçlı G. Menkul Var. Yen. Değ. Farkları	1	0	1	0,0	0	0	0	0,0
İşl., Değ. Ort. ve Bir. Kon. Ed. Ort. Bed. HS	120	0	120	0,0	84	0	84	0,0
Risken Korunma Fonları (Etkin Kısım)	-537	-130	-667	-0,1	-636	-38	-674	-0,1
Sat. A. El Tut. ve Dur. Faal. II.DV Bir. Değ. Fark.	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Diğer Sermaye Yedekleri	8.576	0	8.576	0,9	9.566	0	9.566	1,2
Kâr Yedekleri	59.177	16	59.192	6,2	46.262	13	46.275	5,8
Yasal Yedekler	7.571	4	7.575	0,8	6.323	5	6.327	0,8
Statü Yedekleri	37	0	37	0,0	28	0	28	0,0
Ölçümlü Yedekler	50.689	0	50.689	5,3	39.329	0	39.329	4,9
Diğer Kâr Yedekleri	800	12	812	0,1	582	8	591	0,1
Kâr veya Zarar	4.150	0	4.150	0,4	1.977	0	1.977	0,2
Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	-17.210	0	-17.210	-1,8	-17.500	0	-17.500	-2,2
Dönem Net Kâr ve Zararı	21.360	0	21.360	2,2	19.477	0	19.477	2,4
Toplam Pasifler	667.800	204.068	871.878	100,0	545.301	253.142	798.533	100,0

Bilanço Dışı Varlık ve Borçlar (Dipnotlarda)

- Borç Taahhütleri
- Ticari Kredi Mektupları
- Türev Araçlar (Futures, Forward, Swap, Opsiyon)
- Ücrete tabi diğer işlemler (muhabir bankacılık ve emanet hizmetleri, veri sağlama hizmetleri vb.)

Aşağıda Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayımlanmış 2010 yılına ait bilanço dışı yükümlülüklerin miktarını izleyebilirsiniz:

Bilanço Dışı Yükümlülükler

(Milyon TL)

	Aralık 2010			Aralık 2009		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Garanti ve Kefaletler	61.750	80.320	142.070	45.667	68.715	114.382
Teminat Mektupları	56.492	45.464	101.956	43.416	41.537	84.952
Banka Kredileri	25	3.525	3.550	5	2.947	2.952
Akreditifler	1.563	26.269	27.833	16	20.261	20.277
Garanti Verilen Prefinansmanlar	0	62	62	0	22	22
Cirolar	0	719	719	0	523	523
Diğer Garanti ve Kefaletler	3.670	4.280	7.951	2.231	3.425	5.656
Taahhütler	266.162	95.346	361.508	143.734	43.566	187.300
Cayılmaz Taahhütler	155.382	31.765	187.147	133.344	37.456	170.800
Cayılabilir Taahhütler	110.780	63.581	174.361	10.390	6.110	16.500
Türev Finansal Araçlar	123.491	261.030	384.521	85.060	160.335	245.395
Risken Korun. Amaç Türev Finan. Araçlar	18.066	15.623	33.689	12.477	5.135	17.612
Alım Satım Arnaçlı İşlemler	105.425	245.407	350.832	73.383	155.199	228.583
Emanet ve Rehlinli Kıymetler	10.436.043	539.627	10.975.670	7.823.595	405.675	8.229.271
Emanet Kıymetler	9.264.380	41.045	9.305.425	6.972.186	37.460	7.009.646
Rehlinli Kıymetler	1.112.327	470.623	1.582.950	806.386	357.524	1.163.910
Kabul Edilen Avaller ve Kefaletler	59.336	27.953	87.289	45.022	10.692	55.714
Toplam Bilanço Dışı Hesaplar	10.887.447	976.322	11.863.770	8.098.856	678.291	8.777.147

1.4.2. Gelir Tablosu

- Faiz gelirleri
- Faiz giderleri
- Net faiz geliri (Faiz geliri – Faiz gideri)
- Kredi kayıpları için öngörülen karşılık hesapları
- Faiz dışı gelirler (kayyumluk, ticari aktiviteler, mevduat hizmet kesintileri, ticari mektuplardan alınan ücretler)
- Faiz dışı giderler (Maaş, ücret, donanım ve bina giderleri vs.)
- Vergi ve beklenmeyen kayıp öncesi gelirler
- Beklenmeyen kayıplar (muhasabe kurallarının değişmesi ve hukuksal problemler, varlıkların tasfiyesi)
- Net gelir

Aşağıda Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayımlanmış 2010 yılına ait gelir tablosu kalemlerini izleyebilirsiniz:

Gelir ve Gider Kalemleri

(Milyon TL)

	Aralık 2010	Aralık 2009
Faiz Gelirleri	75.921	83.610
Kredilerden Alınan Faizler	47.662	52.321
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	294	707
Bankalardan Alınan Faizler	1.120	1.316
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	450	727
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	26.063	28.140
Diğer Faiz Gelirleri	331	398
Faiz Giderleri	37.176	41.792
Mevduata Verilen Faizler	30.690	34.142
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	3.010	3.710
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	3.034	3.504
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	67	3
Diğer Faiz Giderleri	375	433
Net Faiz Geliri/Gideri	38.745	41.818
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri/Giderleri	9.924	9.283
Alınan Ücret ve Komisyonlar	11.662	11.115
Verilen Ücret ve Komisyonlar	1.738	1.832
Temettü Gelirleri	842	771
Ticari Kar/Zarar (Net)	169	1.663
Sermaye Piyasası İşlemleri Kâr/Zararı	2.678	2.647
Türev Finansal İşlemlerden Kar/Zarar	-3.079	-1.662
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	570	677
Diğer Faaliyet Gelirleri	7.863	4.049
Faaliyet Gelirleri/Giderleri Toplamı	57.543	57.585
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	6.745	12.086
Kredi ve Diğer Alacaklara İlişkin Özel Karşılıklar (bilgi için)*	4.843	9.186
Genel Karşılık Giderleri (bilgi için)*	1.117	715
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	24.580	21.432
Personel Giderleri (bilgi için)*	10.925	9.757
Net Faaliyet Karı/Zararı	26.218	24.067
Birleşme İşlemi Sonra. Gelir Ola. Kaydedilen Fazlalık Tutarı	0	0
Özkaynak Yöntemi Uygulanan Ortaklıklardan Kar/Zarar	0	0
Net Parasal Pozisyon Kar/Zararı	0	0
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kar/Zarar	26.218	24.067
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Karşılığı (±)	-4.949	-4.730
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kar/Zararı	21.269	19.336
Durdurulan Faaliyetler Vergi Öncesi Kar/Zarar	101	197
Durdurulan Faaliyetler Vergi Karşılığı (±)	-10	-56
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Kar/Zararı	91	141
Net Dönem Karı / Zararı	21.360	19.477

* Gelir-gider tablosuna ait dipnotlardan alınmıştır.

1.4.3. Bilanço ve Gelir Tablosu Arasındaki İlişki ve Finansal Oranların Değerlendirilmesi

$$NG = [FGE - FGD - K + (FDGE - FDGD)] * (1-V)$$

Bu formülde:

NG: Net Gelir

FGE: Faiz Gelirleri

FGD: Faiz Giderleri

K: Kredi Kayıpları için Öngörülen Karşılık Hesapları

FDGE: Faiz Dışı Gelirler

FDGD: Faiz Dışı Giderler

V: Vergi oranı

Örnek: Bir bankanın 200 TL öz sermayesi mevcuttur. Faiz gideri 90 TL, karşılık gideri 20 TL, net faiz dışı geliri -15 TL ve vergi oranı %15 ise, öz sermaye kârlılığının %15 olabilmesi için istenilen minimum faiz gelirini hesaplayınız. Daha sonra eğer bankanın elindeki varlıklardan hisse senetleri 500 TL kadar ve %5 kazanç sağlıyor ise kalan 1500 TL lik krediler için uygulanabilecek kredi faizi ne kadar olabilir gösteriniz.

Öz sermaye kârlılığı = $NG/200 = 0.15$ olması isteniyor. Buradan $NG = 30$ TL.

Yukarıdaki formülde yerine koyar isek:

$$30 = [FG - 90 - 20 - 15] * (1 - 0.34)$$

$FG=170.45$ olarak istenilen faiz gelirini hesaplamış oluruz.

İkinci aşamada sorulan soru bulunan faiz gelirinden kredi fiyatlamasının nasıl yapılabileceğine ilişkindir.

$$170.45 = 500*0.05 + 1500*Ortalama\ Kredi\ faizi$$

Ortalama Kredi Faizi = % 9.7 olarak uygulanabilir.

Bu konuda ve aktif/pasif yönetimi konusunda detaylı bilgi için Gardiner, Mills ve Cooperman'a (2000) bakınız.

Bankalarda aktif/pasif yönetiminin amacı, banka sermayesinin getiri oranını yükselterek, bankanın büyümesini sağlamak ve kârlılığını arttırmaktır. Bu amaca ulaşmak için şu unsurların yerine getirilmesi gereklidir:

- Likiditenin sağlanması - Net faiz gelirinin hesaplanması
- Kredilerin geri dönmesi - Sermaye yeterliliğinin sağlanması
- Faiz dışı giderlerin kontrolü - Risklerin tanımlanması ve istikrar

Banka performansının ölçümü çeşitli muhasebe oranlarına dayandırılarak yapılmaktadır:

Sermaye Yeterliliği: Bu bölümde, öz sermaye ve net kârdan oluşan öz

kaynakların yeterlilik derecesi ölçülür. Bankanın borçlanma derecesi de bu bölümde incelenir. Bunlar:

Sermaye tabanı / Risk ağırlıklı aktifler, G. Nakdi krediler ve Yükümlülükler
 Öz kaynaklar / T. Aktifler
 Öz kaynaklar + Kâr / T. Aktifler
 Yabancı kaynaklar / Öz kaynaklar
 Öz kaynaklar / T. Aktifler + Bilanço dışı yükümlülükler
 Tahsili gecikmiş alacaklar + Sabit kıymetler + İştirakler / Öz kaynaklar

Aktif Kalitesi: Bankanın kaynaklarını hangi oranda sabit kıymetlere bağladığını, kredilerin yapısını ve geri dönmelerinde bir sorun olup olmadığını gösterir.

Krediler / T. Aktifler
 Getirili aktifler / T. Aktifler
 Tahsili gecikmiş alacaklar / Krediler
 Takipteki alacak karşılığı / Tahsili geçmiş alacaklar

Gelir-Gider Yapısı: Bankanın faiz gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı, tiplerine göre gelir yaratma potansiyeli gibi unsurlar ölçülür.

T. Giderler / T. Gelirler
 Faiz gelirleri / T. Gelirler
 Faiz dışı giderler / Faiz dışı gelirler
 Kambiyo kârı / T. Gelirler

Likidite: Bankanın kasasında ve bankalarda bulunan nakit değerler, MB ve diğer mali kuruluşlardaki paralar ve diğer likit değerler incelenir.

Likit değerler / Yabancı kaynaklar
 Likit değerler / T. Gelirler
 Likit Değerler = Kasa, banka, MK, zorunlu karşılıklar...

Kârlılık: Bankanın asıl faaliyetlerinden mi yoksa diğer faaliyetlerden mi kâr elde ettiği önemlidir. Bankanın kâr kaynakları, giderlerini düşürüp düşüremeyeceği, net kârın sermayeye ve toplam aktife kıyasla yeterliliği incelenir.

Net kâr / Ortalama öz kaynak (iki yılın ortalaması)
 Net kâr / Ortalama ödenmiş sermaye
 Net kâr / Toplam aktifler
 Net faiz geliri / Toplam aktifler

Büyüme: Aktif, öz kaynak ve mevduat artışı büyüme performansının bir göstergesi olarak ele alınır (enflasyonun etkileri elenir). Yıllar itibariyle,

Toplam aktiflerdeki artış oranı
 Öz kaynaklardaki artış oranı
 Mevduat ve kredilerdeki artış oranı incelenir.

Bankalar Birliği'nin hesapladığı rasyolar aşağıda sunulmuştur:

Rasyolar
(%)

	Aralık 2010	Aralık 2009
Sermaye Yeterliliği		
Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)	19,2	20,9
Özkaynaklar / Toplam Aktifler	13,4	13,3
(Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler	10,3	9,8
Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	-17,8	-17,9
(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar	0,3	0,3
Bilanço Yapısı		
TP Aktifler / Toplam Aktifler	73,9	72,8
TP Pasifler / Toplam Pasifler	69,4	68,3
YP Aktifler / YP Pasifler	85,5	85,8
TP Mevduat / Toplam Mevduat	69,6	65,7
TP Krediler ve Alacaklar / Toplam Krediler ve Alacaklar	71,5	72,2
Toplam Mevduat / Toplam Aktifler	63,9	63,5
Alınan Krediler / Toplam Aktifler	9,7	8,8
Aktif Kalitesi		
Finansal Varlıklar (net) / Toplam Aktifler	32,1	35,2
Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler	52,9	47,7
Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat	82,8	75,1
Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar	3,7	5,4
Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar	0,6	0,8
Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler	84,6	84,5
Duran Aktifler / Toplam Aktifler	3,1	3,5
Tüketici Kredileri / Toplam Krediler ve Alacaklar	33,3	33,7
Likidite		
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	32,8	33,0
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	54,7	54,3
TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	24,3	22,8
Karlılık		
Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler	2,2	2,4
Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar	16,5	18,3
Sürdürülen Faaliyeler Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Toplam Aktifler	2,7	3,0
Gelir-Gider Yapısı		
Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	3,5	4,1
Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri (Giderleri)	58,9	56,7
Faiz Dışı Gelirler (net) / Toplam Aktifler	2,0	2,0
Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Aktifler	2,6	2,7
Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri	44,4	45,5
Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri	76,5	73,6

Bu değerlendirmeler ABD denetim otoriteleri tarafından CAMELS adını verilen derecelendirmeler ile yapılmaktadır. CAMELS kelimesi Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy), Varlık Kalitesi (Asset Quality), Yönetim (Management), Kazançlar (Earnings), Likidite (Liquidity), Pazar riskine Duyarlılık (Sensitivity to Market Risk) kelimelerinin İngilizce baş harflerinden alınmaktadır. Bu kriterlere göre yapılan derecelendirmeler sonunda bankalar 5 grup içerisinde değerlendirilmektedir, 4-5 grupları en sorunlu gruplar olup 'problemlili bankalar' olarak adlandırılmaktadır.

1.5. 2010 Yılında Türk Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi

1.5.1. Banka ve Şube sayısı

Türkiye'de 2010 yılında faaliyet gösteren banka sayısı 45 olmuştur. Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının 45 olan sayısı 2009 sonuna göre değişmemiştir. Toplam şube sayısı ise 429 adet artarak 9.465'e yükselmiştir. Banka ve şube sayılarındaki gelişime aşağıdaki tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Banka ve Şube Sayılarına İlişkin Gelişim

	2002		2009		2010	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat bankaları	40	6.087	32	8.991	32	9.423
Kamu bankaları	3	2.019	3	2.530	3	2.744
Özel bankalar	20	3.659	11	4.390	11	4.582
Fondaki bankalar	2	203	1	1	1	1
Yabancı bankalar	15	206	17	2.070	17	2.096
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	19	13	45	13	42
Toplam	54	6.106	45	9.036	45	9.465

Bankaların 32 tanesi mevduat bankası, 13 tanesi ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 3'ü kamusal sermayeli, 11'i ise özel sermayeli bankadır. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamu sermayeli, 6'sı özel sermayeli ve 4'ü yabancı sermayeli bankadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde 1 banka bulunmaktadır. Yurtdışı yerleşiklerin % 51 ve daha fazla oranda paya sahip oldukları yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 17'dir.

1.5.2. Personel sayısı

Şube sayısına benzer şekilde, çalışan sayısı da 2010 yılında artmaya devam etmiştir. Çalışan sayısı, kamu sermayeli mevduat bankalarında 2.379, özel bankalarda 1.362,

yabancı bankalarda 2.338 kişi artarken, Fon bankasında ise 9 kişi azalmıştır. Çalışan sayısı, kalkınma ve yatırım bankalarında 31 kişi artmıştır. Şube sayısına benzer şekilde, personel sayısında da yılsonu itibariyle en yüksek düzeye ulaşılmıştır. Banka çalışanlarının % 97'si mevduat bankaları, % 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları tarafından istihdam edilmiştir. Sektörde çalışanların % 26'sı kamu sermayeli mevduat bankalarında, % 47'si özel sermayeli mevduat bankalarında ve % 24'ü yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

Tüm bankalar dikkate alındığında, şube başına düşen nüfus 7.280 kişi düzeyindedir. Çalışan başına düşen nüfus ise 384 kişidir.

1.5.3. Sektör payları

Mevduat bankalarının aktiflerinin toplam içindeki payı % 97, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise % 3 olmuştur. Mevduat bankaları grubunda pazar payı dağılımı toplam aktifler açısından değişmemiştir. Buna karşılık, toplam mevduat içinde yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan azalarak % 12'ye gerilerken, kamu sermayeli bankaların payı 1 puan artarak % 38'e yükselmiştir. Toplam krediler içinde kamu bankalarının toplam payı % 27'den % 29'a yükselirken; yabancı bankaların payı 2 puan azalarak % 15'e gerilemiştir.

1.5.4. Yoğunlaşma

Aktif büyüklük kriterine göre Türkiye'nin en büyük 7 bankası, sektörün aktif büyüklüğünün %79'unu oluşturmaktadır. Söz konusu bankalara aşağıdaki tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Aktif Büyüklüğü'ne Göre Bankaların Sıralanması

Banka	Kuruluş Yılı	Aktif Büyüklük (Milyon TL)
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	137.476
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	124.828
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	113.502
Akbank T.A.Ş.	1948	104.589
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	74.198
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	72.110
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	69.581

İlk beş banka içinde 2010 sonunda, 1 kamu bankası ve 4 özel banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası, 5 özel banka ve 2 yabancı banka bulunmaktadır.

Aktif büyüklüğü 40 milyar doların üzerinde 7 banka ve 10 milyar dolar ile 40 milyar dolar arasında 6 banka vardır. Bununla birlikte, bankaların yarısından fazlasının aktif büyüklüğü 2 milyar doların altındadır.

1.5.5. Bilanço büyüklüğü

Toplam aktifler, 2010 sonu itibariyle, bir önceki yıla göre % 20 artarak 964 milyar TL'ye (627 milyar dolar) yükselmiştir. Dolar bazında artış % 17 oranında gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin GSYH'ya oranı 3 puan artarak % 87 olmuştur. Katılım bankaları da dâhil edildiğinde toplam aktiflerin 1.008 milyar TL olan (656 milyar dolar) değerinin GSYH'ya oranı % 91 düzeyindedir.

Toplam aktiflerde büyüme mevduat bankaları grubunda kamu sermayeli bankalarda % 19, özel sermayeli bankalarda % 20 ve yabancı sermayeli bankalarda ise % 26 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının bilançolarındaki artış hızı % 15 olmuştur.

Mevduat, en önemli kaynak olma niteliğini sürdürmüştür. Öte yandan, uluslararası piyasalardan borçlanma imkânlarının iyileşmesine bağlı olarak, proje finansmanı amacıyla yurtdışından kredi kullanımını da artırmıştır.

Bankacılık sektörünün toplam bilanço büyüklüğü, 2010 yılında 164 milyar TL artmıştır. Bu artışın % 59'u (96 milyar TL) mevduattan, % 21'i (35 milyar TL) mevduat dışı kaynaklardan, % 14'ü (22 milyar TL) öz kaynaklardan ve % 6'sı (10 milyar TL) diğer pasiflerden gelmiştir. Sağlanan kaynakların % 77'si (126 milyar TL) kredilere, % 15'i (25 milyar TL) menkul değerler cüzdanına, % 12'si (20 milyar TL) diğer aktiflere ayrılmıştır. Küresel krizin etkilerinin azalmasına paralel olarak bankalar ihtiyati nedenlerle artırdıkları nakit varlıklarını azaltmışlardır.

1.5.6. Bilanço TL-YP yapısı ve "YP aktifler - YP pasifler"

Bilanço içinde TL kalemler yabancı para (YP) kalemlere göre daha hızlı artmaya devam etmiştir. Hem aktifte hem de kaynaklarda TL kalemler % 22 oranında büyürken, yabancı para kalemlerin büyümesi % 16 olmuştur.

TL'ye olan güçlü talep ve dış kaynak kullanımının artması sonucu TL'nin reel olarak değer kazanması nedeniyle TL kalemlerin bilanço içindeki payı artmıştır. Diğer taraftan, özellikle yılın ikinci yarısında YP kredi talebindeki güçlü artış, aktifler içinde YP kalemlerin payındaki gerilemeyi nispeten sınırlandırmıştır. Bilanço içinde TL aktiflerin payı 1 puan artarak % 74'e, TL kaynakların payı 2 puan artarak % 70'e yükselmiştir.

Bankacılık sektöründe bilanço içi döviz pozisyonunu gösteren döviz aktifleri ile döviz kaynakları arasındaki fark 2010 yılında 27.7 milyar dolar olmuştur. Buna karşılık, yabancı para net genel pozisyonu 18 milyon dolar fazla vermiştir. Bilanço içi net döviz pozisyonunun toplam 15.2 milyar doları yabancı bankalara aittir. Net döviz pozisyonunun öz kaynaklara oranı % 0.02 düzeyindedir.

1.5.7. Büyüme

Mevduat bankaları bilanço büyüklüğü 2010 yılında ortalama % 21 artış kaydetmiştir. Sektörde faaliyet gösteren 32 mevduat bankasının 15 tanesi sektör ortalamasının üzerinde büyümüştür. On dört mevduat bankasının bilanço büyüklüğü % 21'in altında artarken, 3 mevduat bankasının bilançosu da küçülmüştür.

1.5.8. Kârlılık

Mevduat bankalarının öz kaynak kârlılığı Aralık 2010 itibariyle ortalama % 17.8 olmuştur. Beş banka ortalamanın üzerinde öz kaynak kârlılığı sağlamış, 2 banka ise zarar etmiştir.

1.5.9. Sermaye yeterliliği

Mevduat bankalarının sermaye yeterliliği ortalama % 17.7 olarak gerçekleşmiştir. On sekiz bankanın sermaye yeterliliği oranı, ortalamanın üzerinde olmuştur.

1.5.10. Takipteki alacaklar

Takipteki alacaklar azalmıştır. Mevduat bankalarının takipteki alacaklarının % 85'i için karşılık ayrılmıştır.

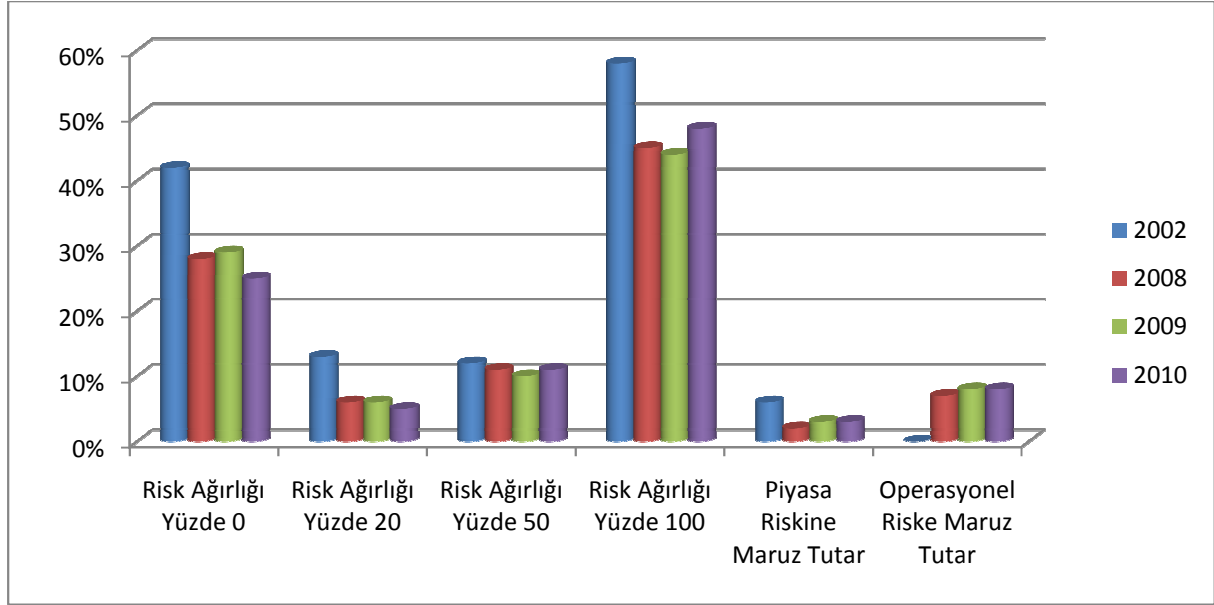
Karşılık sonrası takipteki alacakların toplam kredilere oranı ortalama % 0.6 olarak gerçekleşmiştir. Yirmi bankada bu oran, ortalamanın üzerinde gerçekleşirken; 4 bankada sıfır olmuştur.

1.5.11. Aktiflerin yapısı

Bankacılık sektörünün aktif yapısında 2010 yılında önemli değişiklikler olmuştur. Toplam aktifler içinde kredilerin payı artarken; takipteki krediler azalmıştır. Büyük bölümü devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyünün payı azalmıştır. Uluslararası piyasalardan borçlanmanın artması, büyümenin hızlanması, risk algısının düşmesine bağlı olarak bankalar likit varlıklarının payını azaltmıştır.

Yıllık bazda kredilerdeki artış hızı ilk yarıda % 23, yılsonunda ise % 34 olmuştur. Menkul değerler portföyünün yıllık bazda büyüme hızı Aralık 2009'da % 35'ten, Aralık 2010'da % 9'a yavaşlamıştır. Toplam aktifler içinde kredilerin payı 5 puan artarak % 52'ye yükselmiş, menkul değerler cüzdanının ve likit aktiflerin payları ise 3'er puan azalarak, sırasıyla % 30 ve % 10'a gerilemiştir.

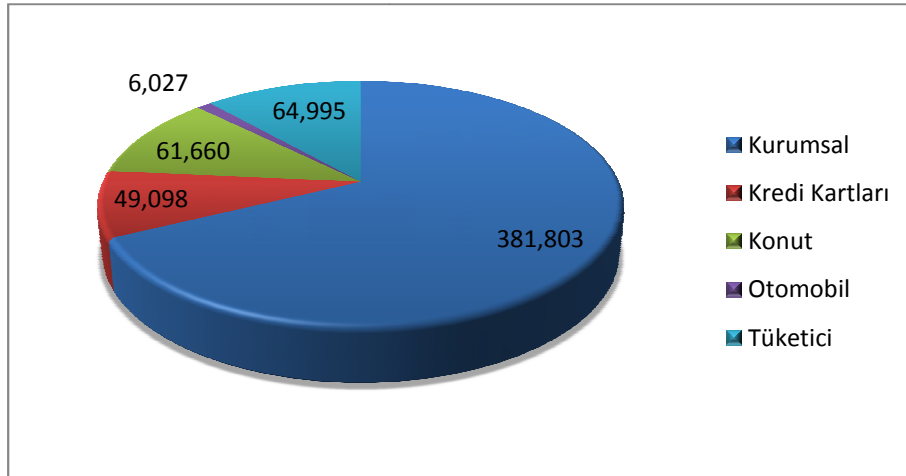
Risk ağırlıklı varlıklar içinde risk ağırlığı % 100 olan varlıkların payı 4 puan artarak % 48'e yükselmiştir. Risk ağırlığı % 50 olan varlıkların toplam içindeki payı % 11, risk ağırlığı % 25 olan varlıkların payı ise % 5 düzeyindedir. Sıfır risk ağırlığına sahip varlıklar toplamın dörtte birini oluşturmaktadır. 2002-2010 yılları arası varlıklar için risk ağırlığı dağılımı Grafik 1'den izlenebilir.

Grafik 1: Risk Ağırlıklı Varlıkların Dağılımı (%)

1.5.12. Kredilerin Toplam Aktiflere ve Gsyh'ya Oranı

Hanehalkı tarafından kullanılan kredilerin toplam krediler içindeki payı % 32 olmuştur. Bireysel krediler içinde, konut kredilerinin payı % 34, tüketici kredilerinin payı % 36, kredi kartlarının payı % 27, otomobil kredilerinin payı % 3 olmuştur. Grafik 2 kredilerin dağılımını göstermektedir.

Grafik 2: Kredilerin Dağılımı

BDDK'nın verilerine göre, 2010 yılında KOBİ'lere kullandırılan nakit krediler % 51, nakdi olmayan krediler ise % 26 artmıştır. KOBİ niteliğindeki müşteri sayısı 2010 yılında % 9 artarak, 1.9 milyona yükselmiştir. Kurumsal nakdi krediler içinde imalat sanayine kullandırılan kredilerin payı % 38 olmuştur. Bunu % 15 ile ticaret sektörü, % 13 ile hizmetler sektörü, % 8 ile inşaat sektörü izlemektedir. Toplam içindeki payı giderek artan enerji sektörüne kullandırılan krediler ise toplamda % 7 oranında yer almaktadır.

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarında özel karşılık öncesi takipteki krediler 2010 yılında % 9 azalarak 18.8 milyar TL'ye gerilemiştir. Takipteki kredilerin % 85'i

için karşılık ayrılmıştır. Bu oran, kamu sermayeli bankalarda % 88, özel sermayeli bankalarda % 87 ve yabancı sermayeli bankalarda % 81 düzeyindedir. Özel karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı % 0.9'dan % 0.6'ya gerilemiştir.

Katılım bankaları da dâhil edildiğinde, takipteki krediler toplam olarak % 9, bireysel krediler % 11, kurumsal krediler ise % 8 oranında daralmıştır. Hanehalkına kullanılan kredi türleri itibariyle, takipteki kredilerde en hızlı daralma % 29 ile ferdi taşıt kredilerinde gerçekleşmiştir.

1.5.13. Pasiflerin yapısı

Toplam mevduat % 20 oranında büyüyerek kaynakların % 61'ini oluşturmuştur. Bu rakam mevduat kaleminin bankalar için ne denli önemli bir kaynak olduğunu açıkça göstermektedir. Toplam mevduatın % 70'ini TL mevduat, % 30'unu ise YP mevduat oluşturmuştur. TL mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu bankalarında % 79, özel bankalarda % 65 ve yabancı bankalarda % 69 düzeyindedir.

Toplam kaynakların % 20'sini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2010 yılında % 23 oranında artarak 188 milyar TL'ye ulaşmıştır. Yurtdışından kullanılan kredilerin payı 2010 yılının sonunda 1 puan artarak % 12'ye yükselmiştir. Öte yandan repo işlemlerinden sağlanan fonlar % 5 oranında küçülmüş ve toplam kaynakların % 6'sını oluşturmuştur.

1.5.14. Öz kaynaklar

Öz kaynaklar TL bazında % 21 oranında artarak 129 milyar TL'ye, dolar bazında ise % 17 oranında artarak 84 milyar dolara ulaşmıştır. Serbest öz kaynaklar (öz kaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 82 milyar TL'den (55 milyar dolar) 102 milyar TL'ye (66 milyar dolar) yükselmiştir.

Öz kaynakların toplam aktiflere oranı % 13 düzeyinde yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Serbest öz kaynakların toplam aktiflere oranı 0.4 puan artarak % 10.6 olmuştur. Serbest öz kaynaklardaki artışa, takipteki kredilerin azalması önemli katkı yapmıştır.

Sermaye yeterliliği standart oranı, kredi hacmindeki hızlı büyümeye bağlı olarak 2009 yılına göre 1.6 puan düşerek 2010 sonunda % 19.1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Mevduat bankaları grubunda sermaye yeterliliği oranı, kamusal sermayeli bankalarda % 17, özel sermayeli bankalarda % 18.2, yabancı sermayeli bankalarda ise % 17.3 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterliliği oranı ise % 58.7 düzeyindedir.

Kredi hacminin büyümesi, aktif kalitesinin iyileşmesi sayesinde takipteki kredilerin tahsil imkânının artması, yurtdışından borçlanma imkânlarının artması ve maliyetinin düşmesi, TL'nin reel olarak değer kazanması, bankacılık hizmet ve ürünlerine olan talebin artması ve operasyon giderlerinde tasarruf sağlayıcı önlemler kar hacminde artışı desteklemiştir. Sektörün net karı % 9 oranında artarak 21,2 milyar TL olmuştur. Net kar, kamu bankalarında % 7 ve özel bankalarda % 17 oranında büyürken, yabancı bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarında ise sırasıyla % 9 ve % 15 oranında gerilemiştir.

Öz kaynak kârlılığı 1.9 puan düşerek % 16.4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna rağmen öz kaynak kârlılığı Devlet iç borçlanma senetlerinin getirisinin 7.8 puan üzerinde kalmıştır. Aktif kârlılığı ise 0.2 puan azalarak % 2.2 olmuştur.

Kârlılık rasyoları tüm banka gruplarında gerilemiştir. Öz kaynak kârlılığının en yüksek olduğu grup % 22.9 ile kamusal sermayeli mevduat bankalarıdır.

1.5.15. Gelir-gider durumu

Bankacılık sisteminin faiz gelirleri % 9, faiz giderleri ise % 11 oranında daralmıştır. Buna bağlı olarak net faiz geliri % 8 oranında azalmıştır. Öte yandan, tahsili gecikmiş alacakların tahsil performansının beklenenden daha iyi olması sayesinde özel karşılık sonrası net faiz geliri % 4 artarak 32.2 milyar TL olmuştur. Net faiz dışı marjı 6 milyar TL açık vermiştir. Vergi karşılığı sonrası net dönem karı % 9 büyüyerek 21.2 milyar TL olmuştur. Net faiz dışı gelir % 11 oranında daralarak 6 milyar TL'ye gerilemiştir. Faaliyet giderlerdeki artış, net faiz dışı geliri olumsuz, diğer faiz dışı gelirlerdeki artışı ise olumlu etkilemiştir.

1.5.16. Sermaye yapısı

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yapısı Aralık 2010 itibariyle incelendiğinde, sektör öz kaynaklarının % 20'sini temsil eden hisselerin halka arz edildiği; % 56'sının yerleşik kişi ve kuruluşlara, kalan % 24'ünün ise yerleşik olmayan kişi ve kuruluşlara ait olduğu görülmektedir.

Banka grupları bazında bakıldığında, en yüksek halka arz oranı % 32.1 ile özel bankalara ve en düşük halka arz oranı % 0.7 ile yabancı bankalara aittir. Kalkınma ve yatırım bankalarının % 93'ü; kamu bankalarının % 86'sı yerleşiklere ait iken; özel bankalarda bu oran % 49'dur. Yerleşik olmayanların yabancı bankaların öz kaynaklarındaki payı % 98; özel bankalarda % 18,5 ve kalkınma ve yatırım bankalarında % 3 düzeyindedir.

1.5.17. Nazım hesaplar

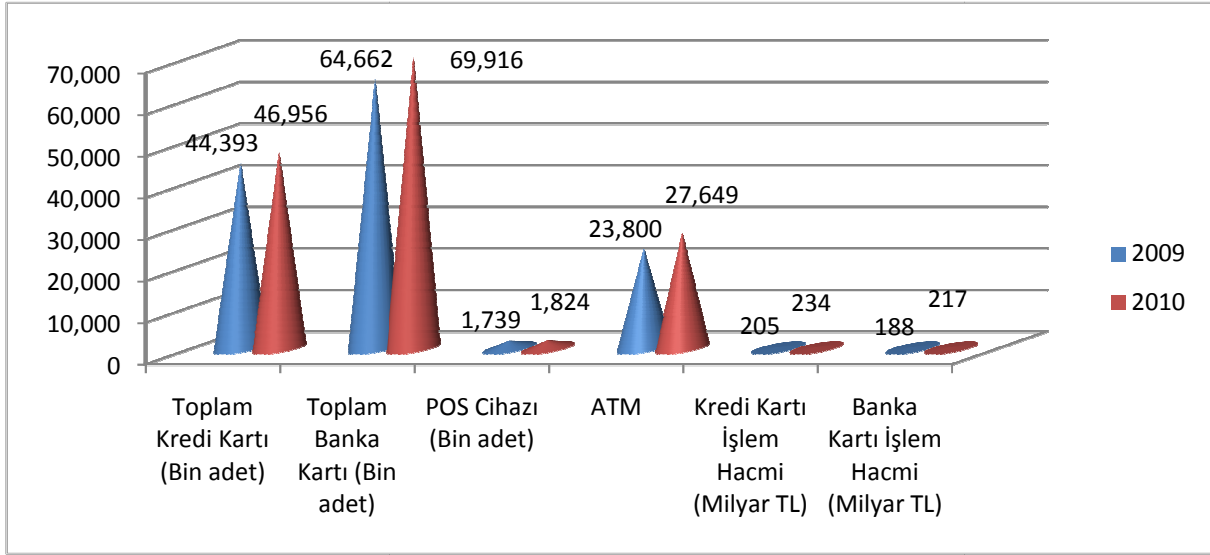
2010 yılında nakdi olmayan yükümlülükler % 24, taahhütler kalemi ise % 78 oranında artmıştır. Toplam bilanço dışı kalemlerdeki artış ise % 67 olmuştur.

Bilanço dışı hesapların alt kalemleri incelendiğinde, özellikle kur riskine dönük dengeleme (hedge) amaçlı işlemlerin de yer aldığı türev finansal araçlar kaleminin, yıl bazında % 54, diğer taahhütler kaleminin ise % 106 artış gösterdiği görülmektedir. Diğer taahhütlerdeki artış, tahsis edilen, ancak henüz kullandırılmayan kredi bakiyelerinin muhasebeleştirilme usulünden kaynaklanmıştır.

1.5.18. ATM ve kredi kartı sayısı

Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerine göre, Aralık 2010 itibariyle, toplam kredi kartı sayısı 2009 yılına göre % 6 oranında artarak 47 milyona ulaşmıştır. Aynı dönem itibariyle toplam banka kartı sayısı da % 8 artışla 69.9 milyon düzeyinde gerçekleşmiştir. 2010 yılında, POS cihazı ve ATM sayıları da sırasıyla % 5 ve % 16 artarak, 1.824.228 ve 27.649 düzeyine yükselmiştir. Kredi kartı işlem hacmi, 2010 yılında, bir önceki yıla göre % 14 oranında artarak 234 milyar TL, banka kartı işlem hacmi ise % 15 oranında artarak 217 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Banka

kartı ve kredi kartı ile yapılan işlem hacminin gsyh'ya oranı sırasıyla % 20 ve % 21 olmuştur.

Grafik 3: ATM ve Kredi Kartlarındaki Gelişim

1.5.19. İnternet bankacılığı

İnternet bankacılığı müşteri sayısı 2010 yılında bir önceki yılsonuna göre % 13 artarak, 6.7 milyon kişiye yükselmiştir. Müşteri tipine göre müşteri yapısı incelendiğinde, müşterilerin % 90'ı bireysel, % 10'u kurumsaldır.

Bankaların operasyonel maliyetlerinin düşürülmesinde önemli bir araç olan internet bankacılığından yapılan işlemler 2009 yılına göre % 21 artarak, 290 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ağırlıklı olarak havale işlemlerinden oluşan finansal işlemler % 26 oranında, kredi kartı işlemleri % 27 oranında ve yatırım işlemleri % 9 oranında, diğer finansal işlemler ise % 28 oranında artış göstermiştir (Türkiye Bankalar Birliği, 2010).

1.6. Mevduat Sigorta Sistemi

Mevduat Sigorta Sistemi yasalar çerçevesinde oluşturulmuş ve uygulanan türüne göre kapsama alınan mevduat miktarının değiştiği ancak müdahalenin zorunlu olduğu bir güvence sistemidir. Uygulamalara bakıldığında devlet bünyesinde veya özel kuruluş statüsünde oluşturulan bir kurum ve ona bağlı fon bulunmaktadır. Bu nedenle genel ifade tarzıyla Mevduat Sigorta Fonu olarak kullanılmaktadır. Fonun işleyişi, yetkileri, finansal kaynakları, kapsamı ve yapısı ile ilgili tüm hususlar resmi olarak oluşturulmuştur.

1.6.1. Mevduat Sigortası Kapsamı

- Sınırlı Kapsamlı Uygulama:

Bu uygulamanın örnekleri Avusturya, Fransa ve Almanya'da görülmektedir. Sistemde amaç küçük mevduat sahiplerinin korunmasıdır. Mevduatlar için konulacak sınır ise; ülkenin bankacılık sektöründe yaygınlık gösteren küçük mevduat grubu kapsam içinde kalacak ve sektörü güvence açısından yıpratmayacak şekilde belirlenmektedir. Bankalarda yer alan tasarruf

mevduatlarının limit dahilinde olan kısmı sigorta kapsamına alınırken, limiti aşan kısmı kapsam dışı bırakılmaktadır.

- Tam Kapsam:

Arjantin'de 1946 ve 1972 yılları arasında, ülkemizde ise 5 Mayıs 1994 tarihinden itibaren uygulanan sistemdir. Bankalardaki mevduatların tamamı büyük, küçük ayrımı yapılmadan sigorta kapsamına alınmaktadır. Sektörde tam güvence ortamı yaratılmakta ve bankacılık sektörüne tasarrufların çekilmesi için destek verilmektedir. Uygulama zamanlarına bakıldığında, genelde kriz sonrası dönemlerde sektörde yıkılmış olan güven ve istikrarın yeniden sağlanarak, mevduatların geri kazanılması veya büyük problemlerin baş gösterdiği zamanlarda olası mevduat kaçışlarının önlenmesi amacıyla kullanıldığı görülmektedir.

- Yetkili Otoritenin İnisiyatifinde Belirlenen Sigorta Kapsamı:

Bu sigorta sistemi, sınırlı kapsam ve tam kapsamlı uygulama arasında yer almaktadır. Farklı tarafı yetkili otoritenin gerekli görmesi halinde kapsama giren mevduat miktarında genişlemeler yapabilmektedir. Eğer bankaların yaşadığı sorunların sektörü büyük oranda etkileyebilecek boyutlara ulaşabileceği düşünülürse, sigorta kapsamı tam kapsamlı uygulamaya kadar genişletilebilmektedir. Ancak anlaşılacağı üzere sektör için kalıcı olarak alınmış bir karar değildir. Bu uygulamanın örnekleri Amerika ve İspanya'da görülmektedir.

1.6.2. Türkiye'de Mevduat Sigorta Sistemi

Ülkemizde mevduatın güvence altına alınması ile ilgili düzenlemeler, bugünkü anlamıyla eşdeğer olmasa dahi 1936'lı yıllara kadar dayanmaktadır. 1936 yılında çıkarılan Bankalar Kanunu ile tasarruf mevduatları için, bankanın aktifleri üzerinde imtiyazlı alacak hakkı yaratılmıştır. Bu hak bankada yer alan mevduatların %40'lık bölümü için tanınmıştır. İmtiyazlı alacak olarak kabul edilen mevduat tutarı, bankanın tasfiye sonucu beklenmeden ödenmektedir (Aymergen ve diğerleri, 1993).

1936 yılında başlatılan uygulamanın kapsamı 1958 yılında yayımlanan Bankalar Kanunu ile %50 oranına çıkarılmıştır. Kapsama alınacak tasarruf mevduatı tutarında sınırlama yapılmadan sistemin uygulanması eleştirilere yol açmıştır. Bu uygulama 1960 yılında sona ermiştir. 1960 yılında sistemdeki sorunlar açığa çıkmaya başlamış ve Bankalar Tasfiye Fonu oluşturulmuştur. Bankalar Tasfiye Fonu, Merkez Bankası bünyesinde oluşturulmuştur. Bankalar, Fon'a her yıl belirli oranda katılımda bulunmuşlardır. Bu katılım bankaların o mali dönemdeki tasarruf ve ticari mevduat tutarlarının binde yarımı olarak belirlenmiştir. Bu fon 1970 yılına kadar 7 bankanın (Esnaf Kredi Bankası, Sanayi B., Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi B., Doğubank, Tutum Bankası T.A.Ş., Raybank, ve Türkiye Kredi Bankası A.O.) tasfiyesine yardımcı olmuştur.

1983 yılında sona eren Tasfiye fonu uygulamasında, borçlarını ödeyemez duruma gelen banka için isteğe bağlı olarak diğer bir banka ile birleşme, devir veya konkordato dışında farklı çözümler oluşturulmuştur. Uygulamada olduğu dönem boyunca bankaların sadece güvence altına alınan mevduatının dışında diğer

borçlarının da üstlenildiği ve bankaların riskli yönetime teşvik edildiği yolunda eleştirilere maruz kalmıştır. Aynı zamanda bu dönem içerisinde Merkez Bankası'ndan Fon'a yapılan yardımların da büyük meblağlara ulaşması Fon'la ilgili kötü eleştirilerin artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine 1979 yılında Bankalar Tasfiye Fonuyla ve tedrici tasfiye ile ilgili hükümler yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenleme ile :

- Fon, bankanın bütün borçlarının riskini nihai ve kati olarak taşıyan bir kuruluş olmaktan çıkartılmış, sadece tasarruf mevduatı ve tasfiye giderleri dolayısıyla ortaya çıkacak açığı taşıyacak bir kuruluş haline getirilmiştir.
- Fon'un yetersiz kalması halinde Bakanlar Kurulu'na bankaların Fon'a katkısını bir kat arttırabilme, yani %0,1'e çıkarabilme yetkisi verilmiştir.
- Fon'un tasarruf mevduatı için yaptığı ödemeler dolayısıyla tedrici tasfiye halindeki bankanın diğer alacaklarına karşı imtiyazlı alacaklı sıfatını kazanması ve Maliye Bakanı'nın fon adına bankanın isteyebilmesi için düzenlemeler yapılmıştır.

Tedrici Tasfiye ve Bankalar Tasfiye Fonu, 28 Haziran 1983 tarih ve 70 sayılı K.H.K. ile "Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)" un kurulması ile yürürlükten kalkmıştır. Bugün ülkemizde sahip olduğumuz sistemin ana esasları şu şekilde belirlenmiştir:

- Gerçek kişiler tarafından tasarruf mevduatı adı altında açtırılan ve üzerine çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan tasarruf mevduatları sigorta kapsamındadır.
- Bir bankada bir kişiye ait azami 3 milyon liralık tasarruf mevduatı sigortalıdır.
- Bir bankanın sermayesinin %10 ve daha fazlasına sahip ortakları ile yönetim kurulu başkan ve üyelerine, genel müdür ve genel müdür yardımcılara, kararnameye göre kredi açmaya yetkili memurlarına, denetçilerine ve bunların eş ve velayet altındaki çocuklarına ait o bankadaki tasarruf mevduatı sigortaya tabi değildir.
- Mevduat kabul eden bütün bankalar, kabul ettikleri tasarruf mevduatının sigortaya tabi kısmını sigorta ettirmek zorundadırlar. Bu bankaların yurtdışında faaliyet gösteren şubelerinin mevduatı sigortaya tabi değildir.
- Yabancı bankalar, Türkiye'de faaliyet gösteren şubelerinin kabul ettiği tasarruf mevduatını sigorta ettirirler.

1983 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulduktan sonra İstanbul Bankası T.A.Ş., Hisarbank A.Ş. ve Ortadoğu İktisat Bankası A.Ş.'nin Ziraat Bankası'na devredilmesi zorunlu bir devir işlemi olarak kabul edilmiştir. Daha sonra İşçi Kredi Bankası T.A.Ş. ve Bağcılar Bankası A.Ş.'nin mevduat kabul ve bankacılık yapma işlemleri kaldırılmıştır. T. Emlak Kredi Bankası A.Ş. ile Anadolu Bankası T.A.Ş. 8.1.1988'de T. Emlak Bankası A.Ş. adı altında birleştirilmiştir. Çaybank A.Ş.'nin mevduat kabul ve Bankacılık işlemleri yapma yetkisi 6.4.1988'de kaldırılmış ancak Danıştay'ın kararı ile 8.3.1990 tarihinde yetki geri verilmiştir. T.Öğretmenler Bankası T.A.Ş. 22.5.1992 kararı ile T. Halk Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir. Denizcilik Bankası T.A.Ş. 29.11.1992 tarihli kararla T. Emlak Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir. (TYT) Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin mevduat kabul ve bankacılık işlemleri yapma yetkisi 11.4.1994 tarihli karar ile kaldırılmıştır. Marmara Bankası A.Ş.'nin mevduat kabul ve bankacılık işlemleri

yapma yetkisi 20.4.1994 tarihli karar ile kaldırılmıştır. (Impexbank) Türkiye İhracat ve İthalat Bankası A.Ş.'nin mevduat kabul ve bankacılık işlemleri yapma yetkisi 24.4.1994 tarihli karar ile kaldırılmıştır. 2001 bankacılık krizinden sonra ise fona devredilen bankalar aşağıda Tablo 3'den görülebilir:

Tablo 3: TMSF Bankaları

Banka Adı	Şube Sayısı		Personel Sayısı	
	Devir Tarihi İtibariyle	31 Temmuz 2001 İtibariyle	Devir Tarihi İtibariyle	31 Temmuz 2001 İtibariyle
Demirbank	198	199	4.241	3.724
Etibank (1)	283	210	6.171	4.156
İktisat Bankası	62	62	1.305	1.235
Ara Toplam	543	471	11.717	9.115
Tarişbank	41	41	528	528
Sitebank	13	13	253	251
Bayındırbank	22	20	381	384
Kentbank	86	86	1.422	1.405
EGS Bank	49	49	918	907
Ara Toplam	211	209	3.502	3.475
Genel Toplam-1	754	680	15.219	12.590
Türk Ticaret Bankası	274	218	4.790	3.082
Sümerbank (2)	401	135	9.357	3.198
Bank Ekspres (3)	25	26	721	615
Genel Toplam-2	1.454	1.059	30.087	19.485

Kaynak: BDDK.

(1) İnterbank ve Esbank Etibank bünyesinde birleştirilmiştir. (2) Egebank, Bank Kapital, Yurtbank, Yaşarbank ve Ulusal Bank Sümerbank bünyesinde birleştirilmiştir. (3) Bank Ekspres verileri satış tarihi olan 30 Haziran 2001 itibariyledir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) şu an itibariyle, Türkiye'de faaliyet gösteren bir kredi kuruluşunun yurt içi şubelerinde gerçek kişiler adına açılmış olan ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan Yeni Türk Lirası, döviz ve kıymetli maden cinsinden;

- Tasarruf mevduatı hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamının,
- Katılma hesapları birim hesap değerleri ve özel cari hesapların, 50 bin YTL'ye (ellibin YTL) kadar olan kısmını sigorta kapsamına almıştır.

1.6.3. Çeşitli Ülkelerde Görülen Mevduat Sigorta Sistemi Uygulamaları:

1.6.3.1. Amerika:

A.B.D. mevduat sigorta sistemi diğer ülkelere temel teşkil eder ve sistemi en geniş kapsamlı uygulayan ülkedir. A.B.D.'de 1929 yılında borsada yaşanan büyük çöküş, bankalarda kriz nedeniyle hızlı para çekimleri oluşturmuş ve bunun sonucunda 2300 banka iflas etmiştir. Bu dönemde A.B.D. 32. başkanı Franklin D. Roosevelt, Olağanüstü Bankalar Kanunu'nu hazırlatmıştır. Bu kanunla 1933 yılında Ulusal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation) kurulmuştur. 1960'lı yıllarda ise Amerikan Bankacılık Sektörü için önem taşıyan Ulusal Güvenlik Ağı (Federal Safety Net) sistemi kurulmuştur. FDIC'nin faaliyetleri şu şekilde özetlenebilir:

- Giriş düzenlemeleri: Mevcut banka değerini koruyacak şekilde, bankaların mevduat sigortası taleplerinde ve yeni şube açılmasında ve birleşme önerilerinde bulunur.
- Denetim: FDIC çalışanlarının 2/3ü banka kayıtlarının incelenmesi ve yönetsel faaliyetlerinin denetlenmesi ile ilgilenmektedirler.
- Para çekilmesine yönelik mevduat oranları ve şartları ile ilgili düzenleme: Geleneksel Federal Reserve üye bankalara uygulanan düzenlemeler FDIC politikalarına da uymaktadır.
- Başarısız bankalarda durum: FDIC bu durumda üç ayrı strateji uygular:
 - Mevduat sahiplerinin sigorta kapsamındaki alacaklarını tamamen ödeyerek bankayı tasfiye etmek,
 - Mali yükümlülüklerini karşılayamaz duruma gelmiş banka için uygun bir birleşme imkanı aramak veya bankanın varlıklarının bir kısmının ya da tamamının diğer bir bankaya satılması ve mevduat sahiplerine yükümlülüğün karşılanması ile,
 - Mali yükümlülüklerini karşılayamaz bankanın reorganizasyonunun sağlanması.

FDIC ilk kurulduğu dönemde sınırlı kapsam politikası ile güvence kapsamını \$2500 olarak belirlemiş ancak takip eden dönemlerde kapsamı bugünkü limit olan \$100.000'a yükseltmiştir. Amerika'da sigortalanacak mevduat için belli bir limit bulunmakla beraber sektörde gelişen sorunların büyüklüğü ölçüsünde inisiyatif yetkili otoritenin elinde bulunmaktadır.

Bankaların mevduat sigorta primi 1991 ve sonrası için %0,15, tasarruf ve kredi kuruluşları için ise %0,23 olarak belirlenmiştir. Prim sisteminin oluşturulmasında kurumların risk yapısı dikkate alınmamaktadır.

FDIC, bir başkan, bir kontrolör ve bir memurdan oluşan üç kişilik yönetim kurulu tarafından idare olunur. Senatonun onayı ile Devlet başkanı yönetim kurulu başkanını atar. Kurumun denetimi ise A.B.D. Kongresi tarafından yapılmaktadır. FDIC'nin kuruluşundan itibaren geçirdiği aşamalar:

1933-1942 Dönemi; FDIC'nin ilk kuruluş ve işleyiş yıllarında bankaların sert bir rekabet içine girmeleri engelleniyordu. Bu dönemde 370 banka iflas etti.

1942-1972 Dönemi; bankaların aktiflerinin %60'ını devlet tahvili ve likit değerler oluşturmaktaydı. Ayrıca 1960'lı dönemlerde tasarruf kuruluşları (thrift) gelişti. Bunu takip eden dönemde Vietnam Savaşı'na girilmesi sonucu borçlanma yoluna gidilmiştir. Hazine bonoları ve devlet tahvilleri çok çekici hale gelmiş ve bankacılık alanındaki para daha az riskli, yüksek getirili yatırım araçlarına kayarak, bankacılık sektörünün kaynaklarının azalmasına neden olmuştur. Sektör zor duruma düşmüş, rekabet iyice artmıştır.

1972-1980 Dönemi; tasarruf sahipleri, ortak yatırım fonlarına (money market mutual fund) kaymıştır. 1980 yılında Bankalar Kanunu hazırlanmış, buna göre tüm bankaların mevduat tutarları üzerinden mevduat karşılığı ayırmalarına ve M.B.'nin faiz politikası üzerindeki etkisinin 6 yıl içinde aşama aşama azaltılmasına karar verilmiştir. Bu dönem içinde çıkarılan yasalar ile bankacılık sektörüne, faiz serbestisi, tüketici kredileri, çek hesapları gibi yeni araçlarla güç kazandırılmaya çalışılmış bu uygulamalar, sektördeki rekabeti arttırırken FDIC'ye güvenen

bankaların faiz savaşı yaratmaları sonucunu doğurmuştur. Batan banka sayısı artmış ve sektör daha riskli konuma gelmiştir.

1980'den itibaren 1200 banka FDIC'ye başvurmuştur. 1987-1990 yılları arasında \$18 milyar olan FDIC fonu, \$9 milyara kadar düşmüştür. Finansal Kurumlar Reform, İyileştirme ve Uygulama Yasası (FIRREA- Financial Reform Recovery and Enforcement Act of 1989) ile FDIC'ye bağlı kuruluşlar düzenlenmiştir. Bu yasayla görev ve sorumluluklar FDIC'ye devredilmiştir. FDIC'nin banka kapatma yetkisi sınırlıdır.

Sektöre çok fazla güvence vermesi, tam korumaya kadar genişletilmesi ve kurtarma çalışmalarının özellikle büyük bankalara yönelik olması, tasarruf sahipleri arasında batmayacak kadar büyük imajının yaratılmasına ve tasarrufların büyük bankalarda toplanmasına neden olmuştur. "Too Big to Fail" diye adlandırılan bu politikaya göre ülke çapında belli büyüklüğe ulaşmış bazı bankaların herhangi bir durumda feda edilemeyeceği ekonomiden sorumlu üst düzeyde devlet yetkilisi tarafından açıklanmıştır. Ancak son 2008 krizinde bu politikanın işe yaramadığı görülmüş ve hükümetin finansal kurtarma paketleri batmayacak kadar büyük olan bankaları kurtarmaya yetmemiştir.

1.6.3.2. Norveç:

Norveç'te bankalarla ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde, mevduatın korunmasına ilişkin çalışmalar sonucunda;

- Ticari Bankalar Garanti Fonu
- Tasarruf Bankaları Garanti Fonu adı altında iki ayrı mevduat sigorta fonu oluşturulmuştur ve bankaların bu fonlara katılımı zorunludur.

Her iki fon da üye bankalar tarafından ödenen ücretlerden oluşmaktadır. Bankalar toplam varlıkları üzerinden %0,15 oranında ödeme yapmaktadırlar.

Tasarruf Bankaları Garanti Fonu, bankaların dışında diğer bütün mevduatı garanti kapsamına alırken, kanun Ticari Bankalar Garanti Fonu yetkililerine kapsama alınacak mevduat konusunda takdir yetkisi vermiştir.

1990'lı yılların başında sektörde yaşanan büyük problemler fonların kaynaklarının tükenmesine neden olmuş ve bankacılık sektöründe çıkabilecek sorunlarda alternatif destek kaynaklarının yaratılması ihtiyacını doğurmuştur. Böylece, 1991 yılında GBIF (Government Bank Investment Fund) kurulmuştur.

1.6.3.3. İspanya:

İspanya'da mevduat kabulüne yetkili kuruluşlar için üç ayrı fon oluşturulmuştur.

- Bankacılık Kuruluşu Mevduat Garanti Fonu 1977 yılında kurulmuştur, özel bankalardaki mevduatları kapsamaktadır.
- Tasarruf Bankası Mevduat Garanti Fonu 1977 yılında kurulmuştur, tasarruf bankalarındaki mevduatı kapsamaktadır.
- Kredi Kooperatifi Mevduat Garanti Fonu 1982 yılında kurulmuştur ve kredi kooperatiflerindeki mevduatı kapsamaktadır.

İspanya'da Fon'lara katılım isteğe bağlı olmakla beraber, İspanya Bankası'ndan finansman sağlamak için ön koşul olduğundan dolayı genelde tüm bankalar fona üyedir. Garanti fonları şu şekilde yetkilendirilmişlerdir:

- Varlık ve kaynakların yeniden dengeye gelmesi için gerekli sermayeyi koymayı üstlenmişlerdir.
- Katılımcı kuruluşların kayıplarını üstlenmektedirler.
- Mali yapısı bozulan kuruluşların varlıklarını satın alırlar.
- Garantileri genişletirler.
- Finansal yapının sağlamaştırılması amacı ile oluşturulan ölçülerin adapte edilmesi için yöneticileri yönlendirirler.
- Yıllık denetleme raporları aracılığı ile bilgi talep ederler.

Bankacılık Kuruluşu Mevduat Garanti Fonu'na üye kuruluşlar mevduatları üzerinden %0.2 oranında, İspanya Bankası ise bankalar tarafından sağlanan toplam fon miktarının %50'si oranında katılımında bulunurlar. Tasarruf Bankaları için oluşturulan fona ise, üye kuruluşlar mevduatlarının %0,02'si oranında katılımında bulunurken, İspanya Bankası'nın katkısı bulunmamaktadır. Kredi kooperatifleri Mevduat Garanti Fonu'na üye kuruluşlar mevduatlarının %0,01'i oranında katılımında bulunurken, İspanya Bankası kooperatifler tarafından sağlanan toplam tutarın %100'ü kadar katılımında bulunurlar.

1.6.3.4. Danimarka:

Danimarka'da mevduat garanti fonuyla ilgili kanun, tasarruf bankaları, yabancı finansal kuruluşlar ve kredi kuruluşlarında bulunan mevduatı kapsamaktadır. Ancak başarısızlığa düşen kuruluşların yöneticilerinin, sermayenin %10 ve daha fazlasına sahip olan ortakların ve diğer kuruluşların mevduatları kapsam dışıdır. Katılma payı, kuruluşların toplam mevduatının %2'sini yıllık bazda geçmeyecektir. Fon'un sermayesi en az 3 milyar DKK olmalıdır.

1.6.3.5. İsviçre:

İsviçre'de mevduat, kanunlar tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde korunmakta ve sadece bankalardaki mevduat kapsam içine alınmaktadır. Bankalara tanınan iflas ayrıcalığı ile banka iflası arasında İsviçre Bankalar Birliği tarafından fark görülmektedir.

Mevduatları CHF 5000 tutarına kadar 3. sınıf iflas ayrıcalığına sahiptir. Bunları aşmaları durumunda ikinci CHF 5000'lik mevduat tutarı 4. sınıf iflas ayrıcalığına sahiptir. Mevduatın CHF 10.000'ı aşması halinde ise sigorta kapsamına girmemektedir.

İsviçre'de hizmet veren bir banka türü de Kanton Bankalarıdır. Devletin verdiği mevduat garantisi kanton yasalarına bağlıdır.

1.6.3.6. İngiltere:

İngiltere'de 1970'li yılların sonuna kadar bankaların sektörde hizmet verebilmeleri için yeterlilik belgesi veya lisans türü bir belge almalarına gerek yoktu. 1973

yılından sonra sektörde hizmet veren kuruluş sayısında hızlı bir artış görülmeye başlandı. İkincil bankalar olarak bilinen bu gruplar M.B. tarafından kabul görmedikleri gibi bir süre sonra finansal zorluklarda yaşamaya başladılar. Bunun sonucunda 1979 yılında M.B.'nin denetim yetkilerini genişleten, bankacılık kuruluşlarına lisans verme hakkını doğuran ve Mevduat Sigorta Kurulu ve Fonu kurulmasını sağlayan 1979 Bankalar Yasası çıkarıldı.

İngiltere'de bir kuruluşun mevduat toplamaya yetkilendirilebilmesi için net aktif toplamının 1.000.000 Pound olması gerekmektedir.

İngiltere, yürürlükte bulunan mevduat sigorta uygulaması açısından sınırlı kapsamlı sisteme en güzel örnektir. Mevduat Sigorta kapsamına, İngiltere sınırları içerisinde bir şubede açılmış olan mevduatın en fazla 20.000 Pound kısmının %75'i kabul edilmektedir. İngiltere'de mevduat sigorta kapsamına katılım, tüm mevduat toplayan kuruluşlar için zorunludur.

Fon'un finansmanı için sahip olması gereken minimum miktar 5.000.000 pound olarak belirlenmiştir.

1.6.3.7. Almanya:

İspanya'dakine benzer bir yapılanma ile karşılaşılmaktadır. Üç sigorta kurumu bulunmaktadır:

- Ticari bankalar için Mevduat Güvenlik Fonu: Alman Bankaları Denetleme Birliğine ve Federal Bankacılık Denetim Bürosu'na üye olan bütün özel kredi kuruluşları katılabilmektedir. 1996 yılında kurulan Fon, küçük tasarruf, vadeli mevduat, ücret, maaş ve emekli maaşlarını kapsam içerisine almaktadır. Kredi kuruluşunun son üç aylık bilançosunda görülen öz sermaye tutarının mevduat sahibi başına %30 oranındaki tutarı sigortalanmaktadır. Fon Alman Bankalar Birliği'ne bağlı özel kuruluş statüsündedir. Üye kuruluşlar bilançolarındaki "bankacılık işlemlerinden doğan diğer kredi sahiplerine olan yükümlülükler" kalemi üzerinden %0,03 oranında prim öderler.
- Tasarruf bankaları için Tasarruf Bankaları Güvenlik Fonu: Bankaların devamını esas almakta ve bu nedenle primlerini toplam kredileri esas alarak hesaplamaktadır.
- Kooperatifler için Kredi Kooperatifleri Planı: Plan tüm kredi kooperatiflerine ve şartlar dahilinde diğer özel bankalara açıktır. Koruma planı, Garanti Fonu ve Garanti Fonuna katılan tüm bankaların oluşturduğu Garanti Havuzundan oluşmaktadır. Fon'a standart yıllık katılımlar kooperatifler tarafından yapılmaktadır. Bu tutar kooperatiflerin müşterilerinin yükümlülükleri için verilen avanslar ve krediler üzerinden %0,05 oranında hesaplanır.

1.6.3.8. Arjantin:

Arjantin'de Mevduat Sigorta Sistemi 1979 yılında mevduata kayıtsız şartsız hükümet garantisi ile başlamıştır. 1979'dan sonra resmi mevduat sigortası sistemine dönüşmüştür ve bankalar plana göre prim ödemek zorunda bırakılmıştır.

1.6.3.9. Şili:

Şili’de mevduat sigortası geçici hükümet garantisi ile başlamış ve daha sonra bunu tamamlayan bir sigorta sistemi geliştirilmiştir.

1.6.3.10. Kolombiya:

Finansal Fonlar Garanti Kurumu Aralık 1985’te kurulmuştur. Beş yıllık bir süre için Merkez Bankası’na bağlıdır.

1.6.3.11. Hindistan:

Mevduat Sigorta Şirketi 1962 yılında iki bankanın iflası sonucu kurulmuştur.1978 yılında Hindistan Kredi Garanti Kurumu ile birleştirilmiştir. Tamamen Rezerve Bank’a bağlıdır ve üyelik zorunludur.

1.6.3.12. K.K.T.C

1991 tarihli “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yasası” ile gerçek kişiler tarafından bankaya yatırılan tasarruf mevduatını sigorta etmektir. KKTC sınırları içinde bankacılık işlemleri yapmak üzere kurulmuş bankalar ile yabancı bankaların KKTC’deki şubeleri mevduatlarını sigorta ettirmek zorundadırlar. Fon M.B. tarafından yönetilir ve temsil olunur. 50 milyar Türk Lirasına kadar olan kısım için binde 4 ve 50 milyar TL’nin üzerinde olan kısmı için binde 2 oranında prim ödenir.

1.6.3.13. Avrupa Birliği Sigorta Sistemi

Üye devletlerdeki uygulama farkları bir süre sonra karışıklıklar yaratmaya başlamış ve diğer üye devletlerde şube açan ülkeler sistemlerin belirlenmesinde, mevduatın korunmasında hangi ülkenin sisteminin kabul edileceği gibi konularda zorluk yaşamaya başlamışlardır. Bunun üzerine “Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi” kabul edilmiştir. Buna göre:

Mevduat, hesaplarda bırakılan fonlardan veya normal banka işlemlerinden ortaya çıkan, geçici durum arz eden alacak bakiyesidir ve kredi kuruluşu yasal çerçeveler dahilinde yapılan anlaşmalar nedeniyle geri ödemekle yükümlüdür.

Mevcut olmayan mevduat, vadesi gelmiş, ödenme hakkını kazanmış ancak kredi kurumu tarafından ödenememiş mevduattır.

Garanti planı tarafından aşağıda sayılanlar geri ödeme kapsamı dışında tutulmuştur;

- Başka kredi kuruluşları adına ve hesabına açtırılan mevduatlar,
- Konsey yönetiminin, tanımını daha önceki tebliğleri ile yaptığı, kredi kuruluşlarının kendi fonları grubuna giren enstrümanlar,
- Kara paranın aklanması amacıyla yapılan işlemlerden doğan mevduatlar,

Her topluluk ülkesi kendi ülke sınırları içerisinde mevduat garanti planlarından bir veya birkaçını uygulamaya koyacağını garanti etmelidir.

Topluluk içerisinde genel uyumun sağlanması amacıyla garanti altına alınacak mevduatın tutarı 20.000 ECU olarak belirlenmiştir.

2. Diğer Mevduat Kabul Eden Kurumlar

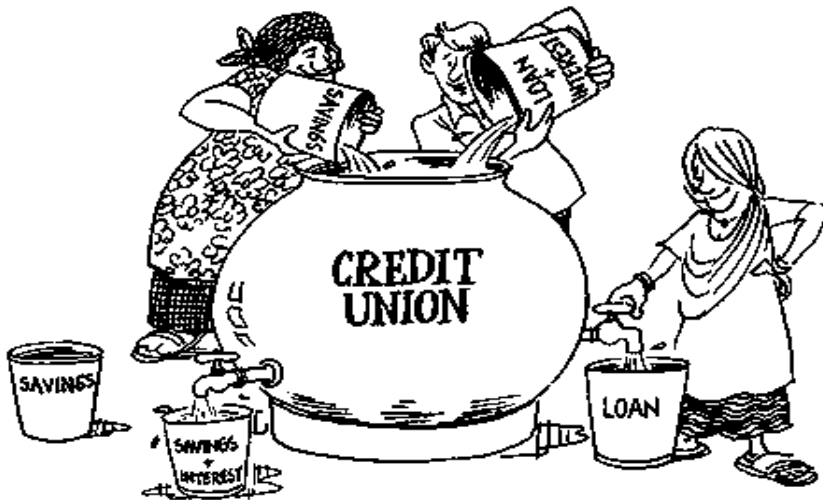
Diğer mevduat kabul eden kurumlar ticari bankacılık kadar önemli yer tutmamaktadır. Bunlar küçük tasarruf sahipleri ve üyelerinin menfaati için çalışan yardımlaşma amaçlı fonların yönetimini içermektedir. Bu kurumlardan bazıları şunlardır:

2.1. Tasarruf ve Kredi Kurumları

Bu tasarruf kuruluşları küçük yatırımcıların ev sahibi olabilmeleri amacıyla mevduat sahipleri tarafından ortak olarak sahip olunan ve hisse dağıtan kuruluşlar olarak Amerika'da oluşumuna başlamıştır. En önemli varlıkları arasında mortgage kredileri yer alır. Ancak 80 sonrası başlayan deregülasyonlar sonrası gelen faiz artışları küçük yatırımcıyı zora sokarak bu kurumların yapısını değiştirmiş ve mortgage kredileri dışında diğer araçlardan oluşan bir portföyü olan birer yatırım bankası haline getirmiştir.

2.2. Kredi Birlikleri

Kredi birlikleri üyelerinin amacı doğrultusunda ve katkılarıyla oluşturulan kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. 17. yy.dan itibaren sosyal sermayenin yaygınlaşması amacıyla Avrupa'da kredi birliği formundaki yapılanmalar başlamıştır. Vergiye tabi değildir ve genellikle hükümet ya da büyük şirketler bu kurumlara sponsor olurlar. Üyelerden toplanan fonlar ortak bir havuzda işlenerek kooperatif formuna girmektedir.

Kaynakça

Aymergen, Y., Babuşçu Ş., İnanç C. ve Savan M. (1993). Mevduat Sigorta Sistemi ve Türkiye İçin Model Önerisi, TBB yayınları, İstanbul.

BDDK, (2010). “Yıllık Faaliyet Raporu”

BDDK tarafından yayımlanan istatistiki raporlar

Gardiner, Mills ve Cooperman (2000), Managing Financial Assets: An Asset/Liability Approach, 4th edition, Dryden Press.

Parasız, İlker M. Para, Banka ve Finansal Piyasalar, Bursa, Ezgi Kitapevi Yayınları

Tezel, Y. S., Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950), Ankara, Yurt Yayınları

Türkiye Bankalar Birliği, (2002). “Finansal Yeniden Yapılandırma Programı”, Bankacılar Dergisi, Sayı 41

Türkiye Bankalar Birliği, (2010).“Bankalarımız Kitabı”

Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayımlanan istatistiki raporlar